

 Kérjük becses pártolását.

AZ IGAZSÁG.

VEGYES TARTALMU KATHOL. TANÜGYI KÖZLÖNY.

Megjelenik minden hónap végén.

Ára egy évre 2 frt 20 kr. - Megrendelések és dolgozatok „AZ IGAZSÁG” szerkesztőségéhez küldendők Gyé-Ditróba. (Csikmegye.)

TÖBB KATH. TANFÉRFIU BUZGÓ KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTI:

P. FELICZIÁN.

A lap tiszta jövedelme ő szentsége XIII. Leo pápa 50 éves papi jubileuma emlékére, hazánk szegény és árva gyermekeinek javára van szánva.

GYERGYÓ-DITRÓ.

NYOMATOTT GYÖRGYJAKAB MÁRTON GYORSSAJTÓJÁN CSIK-SZEREDÁBAN.
1886.

 Az előfizetést a félévre kérjük beküldeni.

A vallás-erköles kertjében termett virágokból kötött októberi koszoru 1886-ra.

<p>1. Sz. Portu-Gandai Bávó hv. †
2. Sz. Augusztoduni Leodégár pk. vt.
† 679.
3. Sz. Urso-Pileatói Kándid vt. †
4. Sz. Aszisi vagy Szerafikus sz. Fe-
rencz hv., a sz. F.-r. a. † 1226.
5. Sz. Masziniai Pláczid sz. B.-r. ab-
bás vt. † 544.
6. Sz. Kálábriai Brunó áldozár hv., a
Carthausi r. alap. † 1101.
7. Sz. I. Márk pápa hv. † 336.
8. Sz. Simeon próféta hv., ki a kis
Jézust karjaira vette † 1.
9. Sz. Areopagita Dénes pk. vt. † 117.
10. Sz. Borgia Ferencz I. t. f. hv. † 1572.
11. Sz. Gommár hv. † 774.
12. Sz. Lorch Miksa pk. vt. † 280.
13. Sz. Ausztriai Kálmán herczeg vt.
† 1112.
14. Sz. I. Káliszt pápa vt. † 222.
15. Sz. Lioni Antiochus pk. hv. †
16. Sz. Arbonai Gall abbás hv. † 646.
17. Sz. Aranzikai Flórentin pk. hv. †
18. Sz. Lukács evang. pk. vt. † 90.
19. Sz. Alkantarai Péter hv. minorita r.
áldozár † 1562.
20. Sz. Mindai Feliczián pk. vt. †
21. Sz. Maronai Malkus hv. †
22. Sz. Veronai Verekund pk. hv. †
23. Sz. Kapisztrán János sz. F.-r. áld.
hv. † 1456.
24. Sz. Rafael főangyal. Sz. Márton
abbás hv. † 601.
25. Sz. Krizánt vt. † 284.
26. Sz. I. Eváriszt pápa vt. † 109.
27. Sz. Ethioipiai Eiesbán remete, előbb
király hv. †
28. Sz. Simon apostol vt. † 90. Sz. Tade
Judás apostol vt. † 70.
29. Sz. Szidoni Zenobius áldor vt. †
30. Sz. Tingini Marcell vt. † 298.
31. Sz. Regensburgi Wolfgang pk. hv.
† 1030.</p> | <p>B. Ludovika özv. †
Sz. Diateria szűz †

Sz. Menna szűz †
Sz. Dominna asszony vt. †

Sz. Galla remete asszony †

Sz. Fidesz szűz vt. †

Sz. Ausztina szűz † 46.
Sz. Brigitta özv. zárdafőnöknő † 1373.

Sz. Olla szűz †
Sz. Tanka szűz vt. †
Sz. Ételberga szűz † 705.
Sz. Veronai Pláczidia szűz †
Sz. Kelidonia szűz † 1152.

Sz. Manchildisz szűz †
Sz. Abulai Terézia Kármelita szűz † 1582.
Sz. Bonita szűz †
Sz. Hedviga özv. herczegnő † 1243.
Sz. Trifonia szűz vt. †
Sz. Laura szűz vt. †

Sz. Villa-Tomai Iréne szűz vt. †
Sz. Kölni Orsolya szűz vt. † 452.
Sz. Mária Salome özv. †
Sz. Oda özv. † 640.

Sz. Skóthoni Maxenzia szűz vt. †

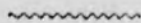
Sz. Dária asszony vt. † 284.
Sz. Anasztazia szűz vt. † 300.
Sz. Szabina szűz vt. † 303.

Sz. Mariana szűz vt. †

Sz. Firma szűz vt. †
Sz. Zenobia szűz vt. †
Sz. Eusztalia Sz. Vazul r. szűz †</p> |
|--|--|

 Jótékonyczélu adakozásukat közvetítés végett mindenkor fogadj a szer-
kesztőség s azokat nyilvánosan nyugtázza.

 Kik nem akartak lapunk pártolói közé állani, s pl. a 2-ik számot későn
küldték vissza felvágva s elrongálva és még az első számot nem küldték el,
kérjük szépen azt hozzánk beküldeni, mert másoknak szükséges.

Irodalom.

Alkotmánytan, Györfly Ivántól, ára 10 kr. Népiskolai tankönyv. Kapható Esztergomban, Buzároviics Gusztávnál.

Jézus szent szíve hírnöke. Okt. füzet. Szerk. P. Tóth Mike. Kalocsán. Ara egy évre 1 frt 50 kr.

Szűz Mária virágos kertje. Okt. füzet. Szerk. P. Tóth Mike. Ara egy évre 1 frt. Kapható szerzőnél Kalocsán.

A legszentebb rózsafüzér királynéja. Szerk. P. Angeli-kusz. Mária-Sternben (Bosznia). Ara egy évre 1 frt 50 kr.

A hitterjesztés lapjai. Szerk. Nogely István fıképezdei tanár. N.-Varadon. Egy évfolyam 3 frt. E páratlan munka megérdemli, hogy minden katolikus ember asztalát díszítse. Dícséretünkre nem szorul.

Papok lapja. Szerk. Talabér János. Budapesten, 4. ker. F. J.-tér, 2. sz. Egy évre 5 frt. Megjelenik minden esütörtökön. Forrón ajánljuk. Papoknak nélkülözhetlen.

Beküldetett: „A hadsereg szelleméről“ cz. röpirat. 2. kiadás. Nyom. Kertész Tódornál, Budapesten. Nagyon megérdemli az átolvasást.

Kalocsai néplap. Politikai vegyes tart. heti lap. Szerk. Mőcsy Antal. Kalocsán. Ara egy évre csak 2 frt. Röviden sokat és jót mond.

Egri népszerűség. Heti lap. Ara egy évre 2 frt. Politikai dolgok tárgyalásánál a „M. A.“ hű testvére. Szerk. Luga László. Eger. Ajánljuk.

Népiskolai tanügy. Szerk. Katinszky Gyula. Egerben. Egy évre 5 frt. Heti lap. Régi jó tanácsadója a tanítóknak. Ezt olvasd s kövesd is, mert igaz a katolikus. Amen!

Van szerencsém a t. olvasók becses figyelmét a következő czimű, 50 sűrű nyomásu ivre terjedő nagy nyolczadrétű történelmi munkámra felhívni: „Két ezer esztendő a világtörténelem kezdetétől.“ A terjedelmes mű több évi szorgalmas kutatás és jegyezgetés után készült. Magába öleli az ó-világ minden népeinek történetét, szokásait, műveltségét. Adámtól egészen a zsidó nemzetnek pusztai vándorlásáig. A mű illetékes férfiak bírálatát kiálotta, s ez buzdít a kiadásra. Ara 3 frt 50 kr. Kellő előfizetők jelentkezésére a mű azonnal sajtó alá kerül. Pénzt csak is az átvételkor fogadok. Előfizetni kívánók kéretnek becses neveiket s lakásukat az utolsó postás vármegye pontos megjelölésével tudatni „Az Igazság“ szerkesztőségével. Ezen könyvet, ha napvilágot lát, nagy haszonnal olvashalják a növendékpapok az ó-szövetségi történelem tanulmányozásánál, de mások is ám!
P. Feliczán.

„AZ IGAZSÁG“ n. érd. előfizetői: (Folytatás.) 81. Tiszt. Irgalmas nővérek zárdája. Székely-Udvarhely. Udvarhelym. — 82. Tek. Gyetvay Antal okl. tanító. Hódmezővásárhely. Csongrádm. — 83. Nagyméltóságú és ft. Dr. Császká György püspök ur. Szepeshely (u. p. Szepesváralja) Szepesm. — 84. Tek. Demeter Imre okl. k.-tanító. Gyó Remete (u. p. Gyó Ditró). Csikm. — 85. Tek. Bángi Arpád közc. aljegyző. Gyó-Ditró. Csikm. — 86. Ft. Pásztorj Arkád sz. F.-r. áldozár. Kis Berezna (u. p. N. Berezna). Ungm. — 87. Tek. Bartalis Károlina k. n. Gyó-Szárhegy (u. p. Gyó-Szentmiklós). Csikm. — 88. Tek. Barabás Rajmund okl. tanító. Gyó Ditró. Csikm. — 89. Tek. Gaal Miklós okl. tanító. Gyó Ditró. Csikm. — 90. Tek. Vendl Aladár polg. isk. ig. Gyó-Ditró. Csikm. — 91. Nsgos és ft. Luets Fülöp Jakó cz. főesp., gymn. ig. Cs.-Somlyó. Csikmegye. — 92. Ft. Prokucpek Sámuel pl. Nagy Szeben (külváros). Szbenmegye. (Folyt. köv.)

Szerkesztői telephon.

T. Dr. Vass Albert. Róma. Kedves, terjedelmes leveledet örömmel olvastam, kérésed teljesül legközelebb. „Az Igazság“-ot illetőleg vedd szives tudomásul, hogy: non tralascero nulla di tutto quel che può meritare la loro attenzione. — Nounatusnak. Gy.-D. A jó tanácsot mindig meghallgatjuk, s erőnkhez képest a körülmények tekintetbevételével mindent megfoguunk tenni. — Prokuperk urnak. N. Szeben. „Az Igazság“ is ohajtja kedves elbeszéléseit. — Nőv. papoknak és képezdei tanulóknak lapunkat 1 frt 20 krért adjuk ezután. — M. G. Dobra. Irigy van elég, de hála Istennek! — Gy. Hej régi dolog az: szólj igazat s börtörök a fejed, de az Igazságért szenvedni dicső dolog; sokan elakarnák azt nyomni „katholikus oldalról,“ mint a Paed. Szemlében egyik czimzetes keresztény írja; nó, de az ily „semsem tanács“ csak őszvér sohaj. — Sz. I. Zetelaka. Jó, de jobb is lehetne, ezen majd segítünk s idejében közölni is fogjuk. — M. I. urnak. Kaa! Köszönet a közleményért, de a mig egy példányt nem kapunk ama könyvből, addig nem közölhetjük. Egyéb programmszerű cikket is várunk. — P. L. Budapest. Még prótestáns előfizetőink is jelentkeztek. Hoc est signum ex quo omnis intelligens intelligere posset, quod adveniret tempus dies desideratum. — Dr. K. Köszönjük a buzdítást. Az Igazság tábora, hála Istennek, napról napra gyarapodik. A kik anyaszentegyházunk Fejedelme iránt szeretetet éreznek keblükben, azok nem maradnak el a kibontott zászló alól, nem feledvén, hogy ez által a szegény ellahagyatott árváknak arczáról egy-egy keserű könyccseppet is törő'nek le, mert lapunk tiszta jövedelme XIII. Leó pápa 6 Szentsege 50 éves áldozárságának emlékéül; szegény gyermekek felségelésére lesz fordítva.

AZ IGAZSÁG.

VEGYES TARTALMU KATHOLIKUS TANÜGYI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN HÓNAP VÉGÉN.

Ára egy évre 2 frt 20 kr. — A tiszta jövedelem hazánk szegény és árva gyermekeinek segélyezésére van szánuva mindenkor.

Több kath. tanferfu buzgó közreműködésével szerkeszti: P. FELICZIÁN.

Október. 4. sz.

1886.

I. évfolyam.

I.

Szentséges Atyánknak, XIII. Leó pápának, apostoli körlevele Magyarországnak katolikus püspökeihez Budavárnak a törökök-től visszavétele kétszázados évfordulója alkalmából. *)

Tisztelendő testvéreinknek, Magyarország primásának, érsekeinek, püspökeinek s egyéb egyházmegyei főnököknek, kik az apostoli Szentszékkel kegyelem- és közösségben élnek, XIII. Leó pápa.

mit hón s régen ohajtottunk, hogy hozzátok, miként nébány más nemzet püspökeihez, alkalmasan intézhesstik apostoli szózatunkat, s pedig azon szándékkal, hogy veletek közöljük nézeteinket mindarról, a mi a kereszténység fölvirágoztatására s a magyarok üdvére válnék, arra épen e napokban legjobb alkalom nyílt, midőn Magyarország Buda visszavételének kétszázados emlékét örömujjongással üli meg. A magyarok nemzeti diésőségében örökké kiválóan fog ragyogni a tény, hogy őseiteknek jutott osztályrészül, hogy az ellenség által másfél századon át megszállva tartott fővárost hősies kitartással visszafoglalták. Hogy Istennek e jótéteménye iránt folyton éljen a szivekben az emlékezet és a hála. XI. Inceze pápa méltán elrendelé, hogy szeptember 8 ika, e diéső esemény napja, az egész világon szent István, első apostoli királytoknak tiszteletére ünnepelessék. Már pedig eléggé ismeretes, hogy az apostoli Szentszéknek része volt, még pedig nem utolsó része a szóban forgó nagy és szerencsés eseményben, a mely a három év előtt ugyanazon ellenség felett Bécsnél kivivott diéső győzelemnek természetes következménye volt, s e győzelem, melytől kezdve a mohamedánok ha-

*) Közöljük e remek s örök emlékü körlevelet, hogy olvasóink, ha talán máshonnan nem olvasták azt, „Az Igazság“ hasábjairól élvezettel olvashassák, annál is inkább, mert lapunk ő Szentsége tiszteletére indult meg.

Szerk.

talma Európában hanyatlásnak indult, nagyrészt s joggal tulajdonítottatik Inceze pápa apostoli gondoskodásának. Különben elődeink azelőtt is hasonló alkalmakkor gyakran gondoskodtak tanácsesal, segédsapatokkal, pénzzel, szövetséggel, Magyarország erejének gyarapításáról. III. Callistustól kezdve XI. Inczéig több pápának nevével e tekintetben dicsőítve felemlitenünk. Mindnyájok helyett álljon itt egy, VIII. Kelemen, kinek a magyar országgyűlés, midőn Esztergom és Visegrád a törökök hatalma alól felszabadult, az ország nyilvános háláját rendelé kifejezni, mert elhagyatottságukban s majdnem reménytelen állapotukban egyedül ő nyújtott idején és bőven segílyt. Miként tehát az apostoli Szentszék sohasem hagyta el a magyar nemzetet, valahányszor küzdenie kellett a keresztény vallás és erkölcsök ellenségeivel, úgy most, midőn ama dicső esemény örömteli emlékének lelkesülnek a kedélyek, e jogosult örömben szívélyesen egyesül veletek s tekintve a változott időket, azt akarjuk, egyedül arra törekszünk, hogy a hívőket a katolikus hitvallásban megerősítsük, s a mennyire tőlünk telik, egyszerűsmind hozzájáruljunk a közös veszélyek eltávolításához, a mi által azt is elérjük, hogy a közjónak szolgálunk.

Magá Magyarországnak példa rá, hogy egyeseknek épen úgy, mint államoknak nem adhat Isten nagyobb ajándékot, mint azt, hogy elnyerjék az ő kegyelméből a katolikus igazságot s azt állhatatosan megőrizzék. E magában véve legnagyobb ajándék bőven foglal magában más javakat is, melyek segílyével nemesak az egyes emberek nyerhetik el az égben örök üdvöket, hanem maguk az államok is valódi nagyságukat és virágzásukat. Ezt tudva, az első apostoli király miért sem esdett Istennél forróbban, miben sem fáradozott annyira, miután sem törekedett oly kitartóan, mint az után, hogy a katolikus hitet egész országában elterjessze s már kezdettől fogva biztos alapokra fektesse. Tehát már hajdan is közös törekvések és közös feladatok fűzték a magyar királyokat és a magyar nemzetet a római pápához, s e kapesot az utókor sohasem tépte szét. István országot alapított, de a királyi koronát csakis a római pápától kapta; a pápai hatalom kente föl királylyá, viszont ő országát az apostoli Szentszéknek ajánlotta fel; királyi bőkezűséggel számos püspöki széket alapított, sok üdvös intézményt alkotott, s viszont ez érdemei az apostoli Szentszék részéről a legnagyobb jóakarattal és sok tekintetben rendkívüli engedelményekkel találkoztak. A hitből, az áhitatból merítette a szent király a világgosságot törekvéseiben, a bölcseséget kormányzásában: miként nem is másban, csak az állhatatos imában nyerte ama lelki erőt, melylyel majd a lázadók ádáz összeesküvéseit nyomta el, majd győzedelmesen verte vissza az ellenségek támadásait. Eként a vallás oltalma alatt jött létre országotok, a vallásnak védelme és vezérlete

alatt nyere államotok épülete nemcsak betetőzését, hanem egyszerű szilárdságát és dicső hirnévét. Magyarország a királyától és atyjától örökség gyanánt nyert hitet szentül és sértetlenül megőrzé a legválságosabb időben is, sőt még akkor is, midőn a szomszéd népeket veszedelmes tévely szakítá el az egyház anyai kebeléről. Az apostoli királyban, a püspökökben, a népben a katolikus hittel együtt állandóan megmaradt az apostoli Szentszék iránti hódolat és kegyelet; s viszont a római pápák állandóan tanusították jóakarataikat a magyarok iránt. S ma, annyi századok és események után, a régi viszony Isten kegyelméből fennáll; s őseiteknek ama dicső erényei az utódokban sem haltak ki. Mert kétségtelenül dicséretreméltó a püspöki hivatás teljesítése körül kifejtett sikeres munkásság, a köznyomor áldozatkész enyhítése, az egyház jogainak védelmezésében tanusított buzgóság, a katolikus hit fentartására irányuló állhatatosság és lelkesedés.

Ezek láttára örömmel telik meg lelkünk és Nektek, Tisztelendő Testvérek, valamint a magyar nemzetnek szívesen adózunk méltó elismerésünkkal. De nem mellőzhetjük hallgatással, a mi különben senki előtt sem titok, mennyi ellensége van korunkban az erénynek, hányféle cselfogással támadnak az egyház ellen, mennyire indokolt a félelem, hogy a megingatott hit lankad majdan ott is, a hol legzilárdabban állt és legmélyebb gyökeret vert. Elég megemlítenünk a bajok leggyászosabb forrását, a naturalizmus- és racionalizmusnak mindenfelé elhintett tétéleit. Ehez járul a romlásra vezető számtalan esés; az állami hatalomnak olykori idegenkedése vagy nyílt elszakadása az egyháztól; a titkos társulatoknak mának merészsége; az ifjúság nevelésében többnyire Istenre való tekintet nélkül követett rendszer. Már pedig ha valaha, úgy bizonyára korunkban be kellene látni és érezni, mennyire alkalmas, sőt szükséges a katolikus vallás a társadalom nyugalmanak és javának biztosítására. A mindennapi tapasztalás ugyanis bizonyítja, hová akarják sodorni az államokat azok, kik nem tisztelnek semmi tekintélyt s gonosz vágyaikat semmiben sem fékezik. Senki előtt sem lehet többé titok, mit terveznek, mily fogásokkal élnek, mily macacsok főrekvéseikben. A legnagyobb birodalmak, a legvirágzóbb államok szüntelen kénytelenek küzdeni oly fujta emberek ellen, a kik ugyanazon elvek és üzelmek szolgálatában tömörülve folyton veszélyeztetik a közbiztonságot. E veszélyes jelleget öltött bajokon több helyütt a legjobb szándékkal úgy vélték segíthetni, hogy azok ellen az állami hatalom és törvény tekintélyét alkalmazták. Pedig a socialismusból folyó veszélyek ellensúlyozására csak egy alkalmas és hathatós eszköz van, melynek mellőzésével vajmi keveset ér a büntetéstől való félelem: ez az eszköz pedig nem egyéb, mint a híveknek a vallásban való oktatása és az egyház iránt való tiszte-

let- és szeretetben való megőrzése. Mert az egyház a vallásnak legszentebb őre, a tiszta erkölcsnek és minden erénynek, mely a vallásból önkényt foly, szülője és nevelője. A ki híven és mindenben az evangélium törvényei szerint él, az már ez által is szükségképen távol áll a socialismus gyanujától. Mert a vallás ép úgy parancsolja az Isten iránti tiszteletet és félelmet, mint a törvényes hatalom iránt való alárendeltséget és engedelmséget. Tiltja a lázadást, parancsolja a tulajdon- és a jognak sértetlenségét, s követeli, hogy a gazdagok a szűkölködők nyomorán készséggel segítsenek. A legodaadóbb szeretettel karolja fel az inségeseket, édes vigasztalással tölti el a szerencsétleneket, kecségtetvén őket a legtöbb és el nem muló javak reményével, melyek annál bővebbek, mennél súlyosabb és tartósabb volt a szenvedés. Azért az állam élén állók bőlesebben és célszerűbben nem intézkedhetnek, mintha a vallásnak a lelkekre való befolyását semmiképp sem akadályozzák és engedik, hogy azok a vallás parancsaival a jó és tiszta erkölcsökre vezéreltessenek. Bizalmatlankodni és gyanakodni az egyház ellen, először is nyilvánvaló igazságtalanság, de még nem is használ senkinek, csak az állami rend ellenségeinek s a mindent föl-forgatni törekvő elemeknek.

Magyarország Isten segedelmével nem volt ugyan színhelye azon iszonyu népzendüléseknek és rémületes zavargásoknak, melyek másutt megrendítették az államok nyugalalmát. De a fenyegető veszély Minket is, Titeket is, Tisztelendő Testvérek, komolyan int és figyelmeztet, hogy mindinkább őrkdjünk és törekedjünk, hogy Magyarországon virágozzék, uralkodjék a vallás és a keresztény intézmények tiszteletben tartassanak. Azért ohajtandó mindenekelőtt, hogy az egyház egész Magyarországon teljes és sértetlen szabadságot élvezzen, ama szabadságot, melynek máskor örvendett, s melyet csakis a közjóra szokott használni. Ugyanis leghőbb vágyunk, hogy a törvényből eltávolíttassék mindaz, a mi az egyház jogaival nem áll összhangzásban, cselekvési képességét csökkenti s a katolikus hitvallással ellenkezik. S arra, hogy ezt elérjük, Nekünk is, Nekték is, a mennyire a törvények engedik, állandóan kell törekednünk, miként ezt már sok jeles férfiú tette. Addig is, míg e törvények szabványai fennállanak, a ti hivatástok azon lenni, hogy e törvényekből a hívekre mennél kevesebb kár háramoljék, figyelmeztetve serényen a híveket, mik e tekintetben kötelességeik. Néhány pontot jelzünk, melyek a többieknél ártalmasabbnak látszanak.

Igy az igaz vallást elfogadni az embernek legfőbb kötelessége, melyet nem lehet meghatározott emberi korra szorítani. Isten országára nézve ninesen gyöngé kor. A mint ezt valaki tudja, minden késedelem nélkül meg is kell tennie s az elhatározás e tette min-

denkinek legszentebb jogot ad, melyet sérteni a legnagyobb jogtalanság nélkül nem lehet. Hasonló okból mindazoknak, kik a lelkek üdvét gondolják, a mily igaz, oly fontos kötelességek az egyház kebelébe felvenni mindenkit, a ki abba felvétetni ohajt, mihelyt koránál fogva eszével élni képes. Ha ennél fogva a lelkipásztorok e kettő között kénytelenek választani, inkább kell elviselniök az emberi törvények szigorát, mintsem hogy magukra vonják a büntető Isten haragját.

A mi a házassági frigyét illeti, azon legyetek, Tisztelendő Testvérek, hogy mély gyökeret verjen az emberek szívében a házasság szentsége, egysége és fölbonthatatlanságáról szóló katolikus tan; gyakran emlékeztessétek a hívőket, hogy a keresztény házasság természeténél fogva egyedül az egyházi hatalomnak van alávetve; mit tanít az egyház a polgári házasságról, mily szándékkal és lelkülettel engedelmeskedjék a katolikus ember e törvényeknek; hogy a katolikus embernek tilos és pedig a legfontosabb okoknál fogva tilos a katolikus hitvalláson nem levő keresztényekkel házasságra lépni, s hogy a ki ezt az egyház meghatalmazása és engedélye nélkül tenné, az, az Isten és egyháza ellen vétkezik. S miután e dolog, miként látjátok, oly nagy horderejű, mindazok, kikre tartozik, lehetőleg lankadatlan buzgalommal gondoskodjanak, hogy senki az egyház e parancsát és senmi módon meg ne szegje. Annival inkább, minthogy ha valamiben, ugy bizonyára ez ügyben, melyről szólunk, az engedelmesség az egyház iránt szükségképen összefügg az állam javával. Mert az állami élet alapját, s hogy ugy mondjuk, legjobb elemeit a család ápolja és foglalja magában, s azért a családtól függ nagyrészt az állam békéje és jóléte. Már pedig a család olyan, a milyenné azt a házasság teszi, s nem lehet boldog a házasság, ha csak az Isten és az egyház törvénye nem szabályozza. Ezen feltételek mellőzésével létrejött, a különféle szenvedélyek rabszolgaságába süllyedt, az Isten akarata ellenére kötött, s ép azért az annyira szükséges mennyei segélytől megfosztott házassági frigy, melyben hiányzik még az életközösség is az ember legfőbb érdekében a vallásban, e házassági frigy a család és az államok végronlására szükségképp a legkeserűbb gyümölcsöket hozza. Azért kétségkívül nemcsak a vallás, hanem a háza körül is nagy érdemeket szereztek maguknak azok, a kik két évvel ezelőtt egy lélekkel, nyílt s bátor szavazatukkal visszavetették a magyar országgyűlés elé terjesztett, a keresztények és zsidók közt kötendő házasságról szóló törvényjavaslatot s keresztül vitték, hogy a régi házassági törvény érvényben maradjon. E férfiak szavazata széles Magyarországon számtalanok tetszésével találkozott, kik nyíltan bizonyították, hogy ők is ugy éreznek s magatartásukat helyeslik. Ily egyetértés, ily állhatatosság uralkodjék közötte-

let- és szeretetben való megőrzése. Mert az egyház a vallásnak legszentebb őre, a tiszta erkölcsnek és minden erénynek, mely a vallásból önkényt foly, szülője és nevelője. A ki hiven és mindenben az evangélium törvényei szerint él, az már ez által is szükségképen távol áll a socialismus gyanujától. Mert a vallás ép úgy parancsolja az Isten iránti tiszteletet és félelmet, mint a törvényes hatalom iránt való alárendeltséget és engedelmisséget. Tiltja a lázadást, parancsolja a tulajdon- és a jognak sértetlenségét, s követeli, hogy a gazdagok a szűkölködők nyomorán készséggel segítsenek. A legodaadóbb szeretettel karolja fel az inségeseket, édes vigasztalással tölti el a szerencsétleneket, kecségtetvén őket a legfőbb és el nem muló javak reményével, melyek annál bővebbek, mennél súlyosabb és tartósabb volt a szenvedés. Azért az állam élén állók bőlesebben és célszerűbben nem intézkedhetnek, mintha a vallásnak a lelkekre való befolyását semmiképp sem akadályozzák és engedik, hogy azok a vallás parancsaival a jó és tiszta erkölcsökre vezéreltessenek. Bizalmatlankodni és gyanakodni az egyház ellen, először is nyilvánvaló igazságtalanság, de még nem is használnak senkinek, csak az állami rend ellenségeinek s a mindent föl-forgatni törekvő elemeknek.

Magyarország Isten segedelmével nem volt ugyan színhelye azon iszonyu népzendüléseknek és rémületes zavargásoknak, melyek másutt megrendítették az államok nyugalmát. De a fenyegető veszély Minket is, Titeket is, Tisztelendő Testvérek, komolyan int és figyelmeztet, hogy mindinkább őrkdjünk és törekedjünk, hogy Magyarországon virágozzék, uralkodjék a vallás és a keresztény intézmények tiszteletben tartassanak. Azért ohajtandó mindenkelőtt, hogy az egyház egész Magyarországon teljes és sértetlen szabadságot élvezzen, ama szabadságot, melynek máskor örvendett, s melyet csakis a közjórászokott használni. Ugyanis leghőbb vágyunk, hogy a törvényből eltávolíttassék mindaz, a mi az egyház jogaival nem áll összhangzásban, cselekvési képességét csökkenti s a katolikus hitvallással ellenkezik. S arra, hogy ezt elérjük, Nekünk is, Nekték is, a mennyire a törvények engedik, állandóan kell törekednünk, miként ezt már sok jeles férfiú tette. Addig is, míg e törvények szabványai fennállanak, a ti hivatástok azon lenni, hogy e törvényekből a hivekre mennél kevesebb kár háramoljék, figyelmeztetve serényen a hiveket, mik e tekintetben kötelességeik. Néhány pontot jelzünk, melyek a többieknél ártalmasabbnak látszanak.

Igy az igaz vallást elfogadni az embernek legfőbb kötelessége, melyet nem lehet meghatározott emberi korra szorítani. Isten országára nézve nincsen gyöngé kor. A mint ezt valaki tudja, minden késedelem nélkül meg is kell tennie s az elhatározás e tette min-

denkinek legszentebb jogot ad, melyet sérteni a legnagyobb jogtalanság nélkül nem lehet. Hasonló okból mindazoknak, kik a lelkek üdvét gondolják, a mily igaz, oly fontos kötelességök az egyház kebelébe felvenni mindenkit, a ki abba felvétetni ohajt, mihelyt koránál fogva eszével élni képes. Ha ennél fogva a lelkipásztorok e kettő között kénytelenek választani, inkább kell elviselniök az emberi törvények szigorát, mintsem hogy magukra vonják a bűntető Isten haragját.

A mi a házassági frigyét illeti, azon legyetek, Tisztelendő Testvérek, hogy mély gyökeret verjen az emberek szívében a házasság szentsége, egysége és fölbonthatatlanságáról szóló katolikus tan; gyakran emlékeztessétek a hívőket, hogy a keresztény házasság természeténél fogva egyedül az egyházi hatalomnak van alávetve; mit tanít az egyház a polgári házasságról, mily szándékkal és lelkülettel engedelmeskedjék a katolikus ember e törvényeknek; hogy a katolikus embernek tilos és pedig a legfontosabb okoknál fogva tilos a katolikus hitvalláson nem levő keresztényekkel házasságra lépni, s hogy a ki ezt az egyház meghatalmazása és engedélye nélkül tenné, az, az Isten és egyháza ellen vétkezik. S miután e dolog, miként látjátok, oly nagy horderejű, mindazok, kikre tartozik, lehetőleg lankadatlan buzgalommal gondoskodjanak, hogy senki az egyház e parancsát és semmi módon meg ne szegje. Annnyival inkább, minthogy ha valamiben, úgy bizonyára ez ügyben, melyről szólunk, az engedelmisség az egyház iránt szükségképen összefügg az állam javával. Mert az állami élet alapját, s hogy úgy mondjuk, legjobb elemeit a család ápolja és foglalja magában, s azért a családtól függ nagyrészt az állam békéje és jóléte. Már pedig a család olyan, a milyenné azt a házasság teszi, s nem lehet boldog a házasság, ha csak az Isten és az egyház törvénye nem szabályozza. Ezen feltételek mellőzésével létrejött, a különféle szenvedélyek rabszolgaságába süllyedt, az Isten akarata ellenére kötött, s ép azért az annyira szükséges mennyei segílytől megfosztott házassági frigy, melyben hiányzik még az életközösség is az ember legfőbb érdekében a vallásban, e házassági frigy a család és az államok végromlására szükségképen a legkeserűbb gyümölcsöt hozza. Azért kétségkívül nemesak a vallás, hanem a házasság körül is nagy érdemeket szereztek maguknak azok, a kik két évvel ezelőtt egy lélekkel, nyílt s bátor szavazatukkal visszavetették a magyar országgyűlés elé terjesztett, a keresztények és zsidók közt kötendő házasságról szóló törvényjavaslatot s keresztül vitték, hogy a régi házassági törvény érvényben maradjon. E férfiak szavazata széles Magyarországon számtalanok tetszésével találkozott, kik nyíltan bizonyították, hogy ők is úgy éreznek s magatartásukat helyeslik. Ily egyetértés, ily állhatatosság uralkodjék közötte-

tek mindannyiszor, valahányszor a katolikus ügyért küzdeni kell, s megjön a győzelem, vagy legalább is annyit értek el, hogy távol títve a közönyt és tétlenséget, melylyel a kereszténység ellenségei kétségkívül eloltatni ohajtanák a katolikus tetterőt, élénkebb és sikeresebb lesz e küzdelem.

Nem kisebb haszon háramlik az államra, ha az ifjuság helyes és böles nevelésére már a gyermekkortól fogva kellő gond fordítatik. Korunkat és erkölceit jellemzi az, hogy nagyon sokan vajmi nagy törekvéssel azon vannak, hogy a tanuló ifjuság az egyház örökösége s a vallás legüdvösebb befolyásától távol tartassék. Kedvelik és sürgetik mindenfelé az ugynevezett felekezetenlküli, vegyes és laikus iskolákat azon szándékkal ugyanis, hogy a tanulók a leg-szentebb dolgokat illetőleg tudatlanságban és teljes vallásközönyben nőjjenek fel.

S mivel a baj terjedtebb is, nagyobb is, mint az alkalmazott orvosság, látjuk, mint szaporodik a lelki javakkal mit sem törődő vallástalan s gyakran istentelen ifju nemzedék. E nagy csapást, Tisztelendő Testvérek, minden töletek telhető gonddal és törekvéssel tartásatok távol a ti magyar hazátoktól. Hogy az ifjuság már gyermekkorától kezdve a keresztény erköles- és keresztény böles-ségben neveltessék, az manap nemcsak az egyháznak, de az államnak is lehető legnagyobb érdekében áll. Belátják ezt mindazok, a kik helyesen gondolkoznak; azért látjuk, mily buzgón gondoskodnak sok helyütt és számosan a katolikusok közül az ifjuság vallásos neveléséről, s nem rettenve vissza bármí nagy áldozattól vagy fáradságtól, erre törekednek leginkább és állhatatosan. Tudjuk, hogy Magyarországon is sokan hasonló szándékkal ugyannerre törekszenek és ugyanebben fáradoznak, mindazonáltal engedjétek meg, Tisztelendő Testvérek, hogy püspöki buzgóságtokat mindinkább serkentsük. Nekünk felfogva a dolog nagy horderejét, bizonyára ohajtanunk kell, hogy az ifjuság nyilvános oktatásában az egyház szabadon teljesíthesse azon feladatát, melyet Istentől nyert s nem tehetjük, hogy kérve ne kérjünk Titeket, hogy erre buzgón törekedjétek. Azonban ne szüntétek meg ezután is inteni a család-atyákat, hogy gyermekeiket ne küldjék oly intézetekbe, a hol keresztény hitők veszélyeztetve van, s egyszersmind gondoskodjatok oly iskolákról, melyek a Ti fenhatóságtok és papságtok felügyelete alatt állva, kifogástalan oktatással s vallásos tanítókkal tünjétek ki.

S ezt nemcsak az elemi, hanem a közép- és felső iskolákról is akarjuk érteni. Oseiteknek s leginkább királyaitoknak és püspökeiteknek kegyeletes bőkezősége és jótékonysága számos és jeles tudományintézetet létesített. Élénk emlékezetben él nálatok a hálás útokor által dicsőített Pázmány bibornok, esztergomi érsek, a ki a budapesti katolikus nagy egyetemet alkotá, s bő alapítványnyal

ellátá. Valóban jól esik visszaemlékezniünk, hogy e nagy művet azon tiszta és őszinte szándékkal létesíté, hogy a kath. hit terjesztessék, s II. Ferdinánd ezen intézetet megerősíté, hogy a kath. vallás ott, a hol uralkodott, rendithetlenül fennálljon, a hol megintgattatott, ismét helyre álljon s az istenitisztelet mindenütt terjedjen. Jól tudjuk, mily serényen és állhatatosan fáradoztak azon, hogy a jeles tudományok e csarnokai megtartva eredeti jellegüket, maradjanak a minék alapítóik szándéka szerint lenniök kellett, azaz katolikus intézetek, melyek belügyei, igazgató és tanító kara folyton az egyház s a püspökök joghatósága alatt álljanak. Azért a legbuzgóbban hívunk fel Titeket, ne mulasszatok el semmi alkalmat s kísértsetek meg mindent, hogy e jó és nemes czélt mindenképen elérjétek. S el fogjátok énni, tekintve az apostoli király kiváló vallásosságát s a kormány élén állók bölességét, mert valószínűleg nem fogják tünni, hogy az, a mi a katolikusoké, a katolikus egyháztól megtagadtassék. S ha a körülmények követelnék, hogy új intézetek létesíttessenek, vagy a meglevők bővítessenek, legkevésbbé sem kételkedünk, hogy atyáitok példáit megújítani s vallásosságukat utánozni fogjátok. Sőt lúrtul vettük, hogy már is foglalkoztok egy jeles tanítók képzésére alkalmas intézet felállításának eszméjével. Igen üdvös szándék, ha valami, ugy ez méltó bölességtekhez és buzgóságtokhoz, és hogy e szándékot Isten segítségével gyorsan megvalósítsátok, azt igazán ohajtjuk és Titeket arra buzdítunk.

Azonban, ha egyáltalában a közjónak annyira érdekében áll az ifjuság neveltetése, ugy még inkább érdekében áll azoknak neveltetése, kik a papi pályára készülnek. Erre, Tisztelendő Testvérek, legjobban kell törekednetek, erre legtöbb gondot és fáradságot fordítanotok, mert a növendékpap a papnak reménye és megkezdettd képe; s mennyire függ a papoktól az egyház disze s egyszersmind a népek örök üdve, azt Ti jól tudjátok. A növendékpapok nevelésében okvetlenül kettő szükséges: a tudomány az ész művelésére, az erény a lélek tökélesbülésére. Azon tanulmányokon kívül, melyekben az ifjukor szokott kiképeztetni, adassék elő a hit és az egyházzjogi tudomány azon elővigyázattal, hogy e tudományok tana józan, mindenünnen kifogástalan, az egyház tanával teljesen összhangzó, s a mi különösen korunk követelménye, nagy mérvben alapos és bő legyen, hogy inthessen és az ellenmondókat megczáfolhassa. Az életszentség, mely nélkül a tudomány felfuvalkodottá tesz és nem épít, magában foglalja nemcsak a közönséges erkölcsös életet, hanem egyszersmind a papi erények amaz összegét, melyből ered a Jézus Krisztushoz, az örök főpaphoz való hasonlatosság, a papi köteleesség e lényege. Ez a czéljok a papnövendékeknek; s Ti, Tisztelendő Testvérek, nem kevéssel s jól alapi-

tottakkal rendelkeztek, részint olyanokkal, melyek a papságra szánt gyermekeknek előkészítői, részint olyanokkal, melyekben a növendékpapság képeztetik. Ezekkel foglalkoztatok, ezek felett őrkdjettek leginkább, azon legyetek, hogy a tanítás és nevelés, józan tudományban s életszentségben egyaránt kittingő férfiak kezeibe tétessék le, hogy ily nagy horderejű ügyben bennök feltétlenül megbizhassatok. Oly tanárokat s lelki vezéreket válasszatok, a kik okosság-, bölcsesség- s tapasztalatban a többiek közül kiválnak; a belszervezetet pedig aként intézzétek, hogy a növendékek ne csak ne láthassanak semmit, a mi az áhitattal ellenkezik, hanem bővelkedjenek mindazon segédeszközökben, a melyek az áhitatot ápolják, s alkalmas gyakorlatokkal serkentessenek, hogy a papi erényekben napról-napra előmenetelt tegyenek. A papság nevelésére fordított gond- és szorgalmatok a legkívánatosabb gyümölcsöt fogja Nektek teremni, s érezni fogjátok, hogy püspöki hivataltokat sokkal könnyebben és sokkal nagyobb haszonnal viselhetitek.

Szükséges azonban, hogy még továbbra terjedjenek ki atyai gondjaitok arra, t. i. hogy papjaitokat kötelességeik teljesítésében figyelemmel kísérijétek. Bölcsen és szelíden, miként ez hozzátok illik, őrkdjettek, hogy világias szellemet soha se öltsenek, hogy haszonvágy és világi gondok ne vezéreljék őket, sőt inkább erényeik- és szent életökkel példa gyanánt ragyogjanak, mit sem lankadva soha az ima buzgalmában s tiszta szívvel járulva a legszentebb titokhoz. E védvekkal felbuzdítva és megerősítve önként fognak vágyódni mindennap szent hivataluk munkája után, s a mint kell, buzgón fogják főleg a szent ige hirdetésével és a szentségek kiszolgáltatásával a lelkek üdvét munkálni. Ama lelki erők visszaszerzésére, melyek az emberi gyarlóságnál fogva nem tartják meg állandóan elevenségöket, semmi sem alkalmasabb, mint a már másutt nagy sikerrel alkalmazott gyakori visszavonulás a magányba, hogy ott elmélkedve, csak Istennel s lelki üdvökkel foglalkozzanak. Nektek pedig, Tisztelendő Testvérek, valahányszor tehetségtek szerint egyházmegyéteket látogatjátok, önkényt fog nyilni kedvező alkalom arra, hogy megismerjétek az egyesek lelkiületét és erkölceit s egyszersmind lássátok a helyszínén, miként kelljen legjobban alkalmazni vagy tilalmat vagy orvoslást, ha netán valami bűn fészkelte volna be magát. S nehogy az egyházi fogyelem lazuljon, a hol szükségesnek tartjátok, alkalmazzátok a szent kánonok szabványaihoz mért igazságos szigort, s tudják meg mindnyéjan, hogy mind a papi hivatalok, mind a papi méltóságok különféle fokozatai csak hasznos szolgálatok jutalma lehetnek, s azért azoknak tartatnak fenn, a kik az egyháznak szolgáltak, a kik a lelkek üdvének munkálásában fáradoztak, kik feddhetetlen életökkel és tudományukkal tüntek ki. Ezen erényekkel diszeskedő papság által nem csekély

részben lesz gondoskodva a népről is, mely a hogy szereti az egyházat és híven ragaszkodik ősi vallásához, ép oly készséggel és örömet bizza lelki üdvének munkálását az oltár szolgálaira. Azonban mitsem szabad elmulasztanotok, a mi alkalmas arra, hogy a katolikus hit a hívők seregében tisztán megőriztessék s az evangéliumi fegyelem a tettben, az életben, az erkölcsökben fentartassék. Gondoskodjatok, hogy a lelkek üdvének eszközzésére többször tartassanak sz. missziók, s ezek élére állítsatok elismert szentségű férfiakat, a kiket Jézus Krisztus szelleme lelkesít s a felebaráti szeretet hevit. Az uralgó tévelyek távoltartására és kiirtására terjesztessenek a nagy közönség között hasznos iratok, melynek tartalma megfeleljen az igazságnak és elősegitse a jó erkölcsöket. Jól tudjuk, hogy ezen dicséretreméltó és hasznos czélra már néhány társulat jött létre s nem sikertelenül működik. Nagyon ohajtjuk tehát, hogy e társulatok mind számban szaporodjanak, mind napról-napra bővebben gyümölcsözzenek. Azt is akarjuk, hogy buzdítsatok mindenkit, különösen azokat, a kik másokat tudományban, vagyonságban, méltóságban, tekintélyben felülmulnak, hogy mindenütt és mindenkor, a magán életben épen úgy, mint a nyilvánosság előtt kiváló gondot fordítsanak a vallásra, erélyesen védjék a Ti vezéreltetek mellett az egyház ügyét, s ne vonakodjanak segíyezni, gyarapítani mindazt, a mi a katolikus ügy előmozdítására létesült vagy létesülni fog. Hasonlóképen szembe kell szállni azon csalékony balvéleményekkel, melyeket az egyéni becsület védelmére fonákul gondoltak ki, s melyek a keresztény hit és erkölcs parancsaival teljesen ellenkeznek és sok veszedelem és bünténynek útát nyítanak. Végül kitartóan s minden erővel kell küzdeni a nem tisztas társulatok ellen, melyeknek mételeyét el kell távolítani minden eszközzel, névszerint azokkal, melyeket más körlevelünkben jeleztünk, s azt akarjuk, hogy ez ügyre annál nagyobb gondot fordítsatok, mennél erősebbek itt számban, vagyomban, hatalomban e nemű társulatok. Ezeket akartuk, Tisztelendő Testvérek, szeretettel ösztönöztetve Nektek írni, s él Bennünk a bizalom, hogy szavainkat az egész magyar nemzet készséges engedelmséggel fogja fogadni. Őseitek a félelmetes ellenség felett, Budánál, oly dicsőn kivított győzelme nemesak a harezi vitézségnek tulajdonítandó, hanem a vallás erejének is, mely valamint kezdetben országtok hatalmának és nagyságának szülője volt, ugy a jövőre nézve a hazán belül a jóllétnek, a haza határain tul a dicsőségnek záloga. Hogy a dicsőség, e jóllét Nektek Isten Anyjának, a Boldogságos Szent Szűznek, esedezése által, kinek oltalmába Magyarország felajánlatott, s kitől nevét is nyeré, osztályrészüil jusson, szívből kívánjuk; s ugyanez okból buzgón kérjük Szent István pártfogását, a ki országtokat a jótéménynek minden nemével ékesíté és gyarapítá, s miként biz-

ton reméljük, arra kegyelmesen tekint le az égből s megvédi azt hatalmas pártfogásával.

E reményben szívünk teljéből adjuk az Urban Reátok, Tisztelendő Testvérek, egyenként, papságtokra és összes népetekre a mennyei adományoknak zálogát, atyai jóakaratumknak jelét, apostoli áldásunkat.

Kelt Rómában, Szent Péternél, 1886. augusztus 22-én, pápaságunk kilenczedik évében. XIII. Leó Pápa.

II.

A váltakozó vagy osztályrendszer-e előnyösebb a népiskolában?

— Irta J. S. —

(Vége.)

ovábbá: b) A feladványok kijavítása, iskolai takarékpénztár kezelése, egészségtan, itt-ott az iparoktatás, méhészet, selvényészet, kertészet, meg a társadalmi sokoldalú munkálkodás, úgy a családi dolgok, a mellékkeresetre szánt idő stb. számba veszik bizony a tanító idejét, s ha az iskolában is minden évben új dolgokkal kell bibelődni, bizony vagy itt vagy amott, de hiány mutatkozni fog, a mellett a tanítónak a folytonos új, töretlen talajon való küzködés szintén iszonyatos fáradságába kerül, (a váltakozó rendszer miatt), megrongálja egészségét, testi szervezetét, megnyírbálja kedvét, lelkesedését, nagyon kinosnak fogja érezni a tanítói pályát és minden örökös erőfeszítés daczára, a fennebb hangoztatott oknál fogva, az eredmény nem lesz kielégítő. Hiába, a ki sokat markol, keveset foghat. Ezt eredményezi a váltakozó rendszer.

c) Váltakozó rendszer mellett a tanító gyakorlatlansága miatt nem lehetvén határozottan tisztában azzal, hogy a különböző koru gyermekek előtt (6—8—12) milyen magatartást, eljárást kövessen; rossz irányba terelheti azokat nevelési szempontból, és pedig valahány tanító annyiféle irányba, mert a tanítók is különböző természettel bírnak s különböző módon igyekeznek elérni a nevelés-tanítás célját.

Az egyik pl. tulságosan leereszkedik a gyermekekhez, sokat megenged nekik, hogy őket magához édesgesse, s bizalmukat, szeretetüket megnyerje, minek folytán a tanulók (vegyük pl. az I. osztályt) tulságosan elkapatnak, a tanítót nem tanító bácsinak, nem atyának, hanem játszótársuknak nézik, s annyira megbátrodnak, hogy még tanításközben is oda-oda kiáltanak a tanító urhoz: nevetséget csinálnak beszédjükkal; zúgás, zsibongás hallható folytonosan az ilyen iskolában, mert a tanító ur nagyon jó s egy kicsikét talán lassucska is... s ha csendet akar csinálni, szünet nélkül járhat a szája, az asztalt és padot elkoptathatja az örökös kopácsolás által és még sincs soha rend, figyelem, a gyermekek nem sokba veszik atyai intéseit, mert tekintélye oda lett tanítványai

előtt. Látja ugyan, hogy nem a maga rendjén megy a dolog, tanítványai rosszak, de nincsen paedagogiai ereje, hogy azok fölé kerekedjék; ha ezt akarja tenni, a gyöngédségből kegyetlen zsarnokká kell hogy legyen; egyik szélsőségből a másikba csap, s még ekkor tanítványai, kikben a rafineria tanítójuk gyengéje miatt gyökeret vert, nemhogy megfélemednének a szokatlan tüzeskedésen, vergelődésen, hanem jókat nevetnek rajta alattomban, azok a titkos klubba alakult apróságok s még biztatgatják egymást, hogy ismét hozzák dühbe a tanító urát stb. Hátha még ezen tanító egyéb tekintetben sem elég képzett, hanem szellemi, illetve képzettségi szegénységben sinlődik, szorgalma gyenge stb? És ha a tanító, gyenge képzettsége miatt, az I–II. osztály tananyagát hézagosan végezte el, bizony a további haladás csak a hézagok és hiányok tekintetében marad meg végig — a 6 év lefolyása alatt — egyöntetűnek. Nő, édes kolléga ur, ha az ilyen bemutatott tanító keze alatt 6 évig művelődnek a gyermekek, akkor bizonyosra vehető, hogy azok könnyelműekké, illetlen magaviseletűekké, tunyákká, restekké, hanyagokká, engedetlenekké, tudatlanokká, felületesekké stb. stb. igen, de szorgalmasokká, illendőség- és tisztelettudókká, helyesen gondolkodókká, ösztintékké, ismeretekben alaposan jártasokká stb stb távolról sem fognak neveltetni... Ha pedig az I. (II) évben a tanulók a tanító gyengéje miatt rossz szellemet, rossz irányt kaptak, ugyanazon tanító bajosan, sőt nem olthatja ki többé azt belőlök. Ide vezet a váltakozó rendszer. És ezek megtörténhetnek nagyon könnyen.

d) Más tanító meg tanítványai előtt mindig halotti rideg komorságot mutat s így igyekezik fentartani tekintélyét s az iskolai rendet, esendet. Minden kicsinységért torokszakadtából reá mordul rettegő tanítványaira. Az igaz, lesz is láttatja fegyelmi eljárásának, mert az összes gyermekesereg úgy viseli magát, mintha póráz kötélen fabábukat huzogatnának kimért pontossággal. Mindenik annyira irtózik a tanító urtól, hogy órák közben akár van ott (a tanító), akár nincs, világért sem mukkana egyet, sőt még játékidőjén (udvaron) sem meri kedélyes időöltésnek átengedni magát, nehogy tanítója mennydörgős szavával beledördüljön az ártatlan mulatságba s annak keserű legyen a vége... Az ilyen fegyelmi eljárással ismétlődés irányba tereltetnek a tanulók nevelési szempontból. Ilyen fagyos légkörben a szeretet, őszinte ragaszkodás, gyöngéd bizalom, önkénytes engedelmesség nem fejlődhetik ki tanító és tanítvány között, a hol pedig szeretet, teljes bizalom nincsen, ott a gyermek nem a maga valóságában fogja mutatni magát, s tanítója nem ismerheti meg valósággal.

Az örökös rettegés félénkké teszi a gyermekeket. Ha felszólítják, már reszketnek inai, akadoz, remeg, nehogy elvétse a feleletet, mert akkor baj következik... ha leczkéljét nem tudja, ha iskolából kimaradott volt, vagy feladványát nem készítette el, avagy valamit hibázott: már előre kitervezi, mit hazudjon (kényszerűségből), hogy kimentse magát; még társa-

kat is keres, kik mellette, hamisan bár, bizonyítsanak (majd ő is segíteni fog nekik az igazolásban e téren) stb.

Nó és ilyen vezetés mellett a tanulók képmutatókká, hazugokká, alattomosokká, életuntakká, iskola- és tudománygyűlölökké neveltetnek. Megfosztatnak az élet vidorságától, rabszolga szellem fejlődik ki bennök; a mit tesznek, nem tanítójuk szereteteért, nem érdekeltégből, hanem kényszerből, félelemből teszik, mi által kötelességszerető, szorgalmas polgárokká nem növekedhetnek. Az ilyen tanító keze alatt levő gyermekek végre még szorakozottakká, figyelmetlenekké lesznek stb, sőt ha eme tanító még pótléku különben is nem eléggé képzett s szorgalmas: tanítványai ráadásul tudatlanok, felületesek is maradnak.

Az eféle szigoru fegyelem mellett a tanulók tartózkodni fognak bünt elkövetni, s félvén a súlyos kérlelhetlen büntetéstől, talán felhagynak egyes vétkeik gyakorlásával (ideiglenesen), de mivel a gyöngéd szeretet, a bizalmas viszony nincsen meg tanító és tanítvány között, a tanító nem férhet a gyermeki szívhez, hogy oda mint puha melegágyba, az erények csirát beplántálhassa; ez azért fontos, mert ha a rossz elnyomatik is, de helyét a nemes érzelmek rögtön el nem foglalják, ismét az előbbeni állapotok kerülnek elő, ha a reájok gyakorolt nyomás megszűnik.

Nó, édes Elméleti János kolléga ur, nem volna e jobb, ha a bemutatott két tanítónak jellege, jelleme, működésének eredménye nem állandósíttatnék, nem domborodnék ki a gyermeki lélekben; nem volna e üdvösebb, ha ezek az osztályrendszer folytán egy kissé kitérítettnek a megkezdett irányból? Világos, hogy jobb volna.

Ha az első év a vázolt módon kezdődik, mire jutnak a gyermekek — váltakozó rendszer mellett — 6 év lefolyása alatt? Könnyű ezt kitálatni... Ime, ismét ide vezet a magasztalt váltakozó rendszer.

Az osztályrendszer mellett más eredményekhez jutunk:

a) A tanításban: Itt a tanítónak minden évben ugyanazon tárgyakkal, ugyanazon koru gyermekekkel van dolga. Minden évben új kísérleteket tehet ugyanazon fokon; eljárásait, módszerét minden évben bírál-gathatja, tökéletesítheti; ha olvasgat, ha valahol tanítást lát, csak egy kis pontra kell kiválóan figyelmét fordítani, az ő osztályának megfelelő tananyag-ra, eljárásra, és mivel mindig egy helyre gyűjtöget (nem hat helyre), mindig egy fokon kísérletez: néhány év alatt teljesen művészszé válik amaz osztályban; világosan értendi gyakorlatilag, miképen lehet pl. az egyes tantárgyak által a gyermek ítélő, következtető vagy gondolkozó stb. tehetségeit fejleszteni; tudja jól, hogy a különféle tárgyak egyes szakaszai milyen irányban értékesíthetők a gyermek erkölcsi, szellemi és testi fejlődését illetőleg. Az ilyen képzett tanító bámulandó eredményt fog felmutatni tanítványai értelmességében és haladásában, a nélkül, hogy a tul-terhelés, a sokféle tantárgy daczára, szóba is jöhetne.

Igy tökéletesedik évről-évre ugyanazon fokon az 1, 2., 3, 4, 5. és

6. osztály tanítója is, mi által meg lesz nyerve a legfőbb kellék, t. i. a tanításnak minden fókán képzett, gyakorlott jó tanítók fognak működni, s az eredmény ez által mindvégig dúsabb sikerü leend. Még itt megemlíthetem azt is, hogy az ilyen tanító, mely egy osztály módszeres vezetésében teljesen otthonos, a többi osztály módszerében is határozottan tájékozva van, mert hiszen nem sok a különbség e tekintetben, aztán meg a ki a maga álláspontján egészen otthon van: annak több ideje is marad a mellékes olvasgatásra, magasabb tanulmányozásra, mint annak, ki örökös kísérletezés közt tapogatózik. Ezen elmondottak ismét az osztályrendszer előnyére vallanak.

b) Váltakozó rendszer mellett valahány tanító, annyiféle irányban haladhat, nincs meg közöttük az érdekközösség. Mindenik tudja, hogy tőle a gyermekek másik tanító keze alá nem mennek, azért könnyebben hagyja a tanítást, ha silányul tanít, ha hanyagol, ha nem képezi magát tovább tovább, ha elavult módszert követ, ha rosszul nevel: tanítótársai nincsenek általa érintve, mert ama gyermekekkel nekik amugy sem kellend vesződniök, és e miatt az könnyelművé válhatnak, és épen itt (váltakozó rendszer mellett) tehát elszokhatik az önképzéstől, olvasgatástól, minnek a tanuló gyermekek vallják kárát. Ez is a váltakozó rendszer ellen szól.

c) Az osztályrendszer mellett már szorososan tömörülve vannak (a tanítók) a tanítás sikeresebbé tételére, mint a lánczoknak egymásba fűződő szemei, együtt egy szilárd egészet képeznek. Egyik tanítótól a másik keze alá mennek fokonként a gyermekek; mindenik a másiknak s önmagának is ellenőrzőjévé válik. Igen, mert itt tanév elején a tantestület együtt részletesen összeállítja az évi tananyagot, kiszabja pontosan, mennyit kell az I, II, III, IV., V. és VI. osztályban külön külön elvégezni. E részletes tervezetet mindenik magának (a más osztályét is) lemásolja. És ha valamelyik gyermek ama kijelölt anyagot el nem sajátította, akkor kénytelenítettik ismételni az osztályt. Ha fönnebb mehetett, a felsőbb osztály tanítója már tudja, ez mit végzett, mert a részletes tanterv kezében van, ugy a bizonyítvány is (akár havi részletekben). Itt tehát vétkes átboesítás nem jöhet közbe, mert mindenik tanító ismeri mindenik osztály tananyagát. Ez eljárás mindenik egyes tanítóra nyomást gyakorolván, az mindenesetre tiszteres erővel fog igyekezni, hogy a tantestület által részére kijelölt s ellenőrzött anyagot minél tökéletesebben átültesse tanítványainak szellemi tárházába; igyekezni fog továbbá, hogy minden évben nagyobb nagyobb tökéletességre jusson, nehogy hanyagsággal, megállapodással vádoltassék. És ez igen jótékony hatással van az illető tanító tovább képzésére s vele a tanítás sikerére is. Ez is az osztályrendszer előnyét tünteti fel.

d) De a tananyag kijelölésénél nem áll meg a rendesen működő tantestület, hanem mindenik tagjától számon kéri a módszert írásban, melylyel a részére kijelölt tananyagot fel fogja dolgozni. Ez uton a tanítók egymás eljárásaival megismerkednek, azt kölcsönösen megbirálják,

mi által a módszertani eljárások egyöntetűvé tételnek s a kollégák egymás által kölcsönösen képeztetnek (Kitérőleg megjegyzem itt, hogy ezen bírálgatást ugyan megtehetik a tanítók váltakozó rendszer mellett is, de ott nagy haszon nem háramlik belőle, mert ott, t. i. a váltakozó rendszernél, mint láttuk, egy osztályban sem lehetnek tökéletesek a tanítók; de különben sem lehet meg az érdekeltség, mert mindenik tanító külön rendbeli gyermekekkel végzi a 6 évi tanfolyamot, a maga kezére dolgozik csak, ő kezdi tanítani, ő bocsátja ki az életbe ugyanazon gyermekeket, más kolléga keze alá nem jutnak azok, s a tanítás menete és eredménye stb. ellen nem őrizhető.) A módszertani tanmenetek minden évben új szemle alá kerülnek, azért, hogy ha valamelyik a kollégák közül előnyösebb eljárást talált volna ki, az közkinccsé váljék.

Ilyen körülmények között nagyon természetesen a tanító ismét nem szokhatik el az olvasgatástól, önképzéstől, sőt e tekintetben erkölcsileg is sakkban tartatik egyik a másik által s szorítva van mindegyik, hogy az előadásra időről időre előkészüljön. Nó, és ilyen módokon a tanítás-nevelés terén minden iskolánál örökös javulás leszen, s a magyar tanítók saját gyakorlati tapasztalataikból fejlesztendik és irandják össze a methodust és paedagógiát és így belülről kifelé erős nemzeti irányu nevelés-oktatás és irodalom fejlődik ki itthon, s minden lépten nyomon nem leszünk kénytelenek, hogy a külföldet lessük, ha vajjon nem jelenik-e ott meg valamely mű, mely a tapasztalt nehezségek elporlasztására utmutatást adhatna stb; itthon is lesz kitől tanácsot kérjünk s kérhessenek az újoncz tanítók. Az ilyen módon vezetett osztályrendszerű iskolához, ha újoncz tanító kerül, az készen találja a község viszonyai alapján készült gyakorlati módszeres tanmenetet stb, s ez többet ér neki, mintha kötet számra olvasgatná az általános oktatástani elveket s azon módszertani tanácsokat, miket olyanok irtak össze, kik gyakorlati tanítással ama fokon, melyről írnak, sohasem foglalkoztak s nem tapasztalás után, hanem csak úgy vaktában, találomra szórják a mesteri tudományt.

Ha régi tanító jut az intézethez, annak részletes módszerét írásban szintén vizsgálat alá veszik, s ha lehet, okulnak belőle. Hogy számon kérjék az újonnan érkezett tanító módszerét (utóbbiak), arra éppen az osztályrendszerből folyó érdekközösség sarkalja őket

e) Ha a tanító sok évig működik, pl. az I. osztályban, a 6-7 éves korban levő kis gyermekek lelki életébe annyira bele éli magát, hogy a kicsinyeknek még szemükből ki tudja olvasni, milyen természetűek, milyen tehetségűek stb? Tapintatos magatartást szereshet s paedagógiai jártasságával annyira megtudja nyerni pár hó alatt bizalmukat, szeretetüket, hogy ha kezét valamelyik gyermek fejére vagy könyvére teszi, az áradó örömmel mutogatja szülőinek a helyet, melyet a tanító bácsi kezével érintett. A hol a bizalmas szeretet meg van, ott az őszinteség is meg van, a hol pedig az őszinteség nem hiányzik, ott könnyű ki smerni a gyermeket s könnyű lesz nevelni is.

És az osztályrendszer folytán gyakorlott nevelővé lett tanító képes is lesz helyes nevelést adni a növendékeknek, mert tudja, hogy a kis gyermekek ártatlanok s a náluk mutatkozó romlottság nem a szívből, nem az érzelmek elvadulásában, nem a szántszándékos gonoszságban gyökerezik, hanem tudatlanságból, tájékoztatlanságból származik; tudja, hogy az erkölcsileg romlottnak látszó gyermek nem annyira külső, kellemetlen hatások által, hanem a belső érzületek nemesítése, megváltoztatása által javítható. S nem metsző, irtó eszközökre, hanem inkább vető, ültető eszközökre van szükség. A kitől büntetéseket, fájdalmakat szenvedünk, az iránt bizalmunk, őszinteségünk meg fog csappani, ezt mondom, tudja, s a kivített is értvén, jól nevelhet.

1) A mely községben a tanító több évig működik, annak polgárait legalább a megfelelő iskolának kerületéből ismerni fogja, ebből néhány nagyobb város képezhet kivételt, így tehát a gyermek viszonyainak kiismerése nem sok nehézségbe ütközik. 4—5 hét alatt ismerheti mind őket az osztálytanító.

Megemlítem itten újból is, hogy a tanulók osztályrendszer mellett is megismerhetők a szükséges fokig, mert hiszen, úgy gondolom, minden osztály tanítója tisztában van azzal, hogy tanítványait milyen korlátok között kell tartania nevelési szempontból. Nő, és ha tanítványai közül valamelyik a megállapított erkölcsi korláton túl lépik, azt már ismeri is, s mindjárt megkísértheti a javító módok alkalmazását és ezt annál könnyebben teheti, mert az egész osztály népessége minden bizonynyal nem fog sehoh romlott vagyis rossz lenni, csak néhány százaléka; a melyik pedig a nevelési korláton át nem lépik, azt szintén ismeri, még pedig mindaddig jónak ismeri, míg az is botlást nem követ el.

A büntetések vagyis fegyelemi eszközök alkalmazásánál (a tanulók egyéniségének nem ismerése miatt, mely csak látszólagos) ballépést szintén nem követhet el az igazságos tanító oly könnyedén, mert hiszen a fegyelemi eljárások fokozat szerint vétetnek elő minden gyermeknél, s a mely gyermek az elsőfoku büntetés alkalmazására megjobbul, nehezebb büntetés arra nem fog szabadni; a melyik pedig az első stb. foku fegyelemi eljárások hatására is rossz marad, arra fokozatosan tovább bocsátandja (tanítója) a bűnnek érdemlett jutalmát, mindaddig, míg jó eredmény nem mutatkozik. Ezt követeli az igazság. Így hát mindenik gyermeknek egyéniségéhez lesz mérve a büntetés az osztályrendszer mellett is.

A tanulókat tehetségre nézve sem nehéz megismerni, t Elméleti J. ur. A melyik gyermek ujját magyarázat vagy kérdések után rögtön és gyakran feltartogatja, (jelesül, hogy tud felelni, érti), a melyik jól, logikailag helyesen felelget, azt már megismerte tanítója; a melyik pedig nem igen forgolódik az ujjak feltartásában s nem igen jól felelget, arról szintén tudja, milyen fokon áll tehetsége. Az egész osztályból pedig rossz tanuló, pl. 80 gyermek közül, legfeljebb 10—20 százalék kerül ki,

s ezen kevés számu tanulónak életkörülményeit, szüleit stb. nem lesz nehéz megismerni, hogy a további befolyásoló okokkal, módokkal is tisztába jöhessen.

A népiskolánál inkább a kérdve kifejtő tanalok használtatik, s azért gyakrabban van alkalma a tanítónak az egyes tanulók feleleteit hallani, észjárását szemügyre venni, hogy aztán azokból következtetést vonhasson le és jegyzeteket készíthessen

Ha év végén egy-két tanuló (az osztályrendszer mellett) akadna olyan, kit tanítója nem tudott megjavítani vagyis rendes ösvényre vezetni, annak hibáit, a megkísérlett gyógmódokat és eredményeit eme tanító jegyzetben (megfigyelési napló) átadja a felsőbb osztály tanítójának, hogy az is tájékozva legyen ama gyermek tulajdonsága felől, mely a többi között e téren különösebb figyelmet teszen szükségessé. Így tesz rendre mindenik osztály tanítója, miáltal ama gyermeknek egész históriája végig húzódik az iskolákon és tanítók kezén, míg megjavul; mely közösen ismert história jövőre gazdag okulásul szolgáland a tanítóknak a nevelési eljárások alkalmazásának szempontjából.

Ezen — csak az osztályrendszer mellett kivihető — eljárás azért igen előnyös továbbá, mert a gyermek minden évben új tanító elé kerülvén, minden egyes új tanítója előtt egyelőre idegenebbnek érzi magát és így az által inkább javítható, mint ott, hol talán már kifogott tanítóján.

Ezen bemutatott úton egyetlen gyermek sem marad ki a nevelés áldása alól, mert a mit egyik tanító el nem ért, azt eléri a 2., 3., 4., 5. vagy 6. osztály tanítója okvetlenül. Ezen elszámolt dolgok is bizonyítják, hogy az osztályrendszer mellett igen is lehet nevelni, sőt itt a tanítók közösen kísérthetik meg a javítás-módok fokozatos kivitelét. Az osztályrendszer ime előnyösebb a másíknál itt is.

h) Magyarország nem egy nyelvű lakókkal bíró ország; a tanügy még fiatal, nincsen eléggé kifejlődve. És ha már most az idegen vagy vegyes ajku iskolákban, pl. az első stb. osztályt minden évben más-más tanító vezeti, akkor a magyar nyelv (és hazafias szellem) terjedése nagyon rákmódra fog előrehaladni, mert oda bizony kiválóan gyakorlott ügyesség kell, (nemcsak egyszeri megpróbálás egy fél évtized alatt), hogy a magyarul nem tudó kis honpolgároknak ajkai a magyar beszédre megnyitassanak, igenis, mert emennek elérhetése elé a váltakozó rendszer mellett kettős akadály gördül. A váltakozó rendszer mellett a tisztán egy nyelvű iskolában is a tanító a tantárgyak anyagának feldolgozásában, mint láttuk, mindig tapogatózva, taláломra kénytelen haladni, tehát ebből kifolyólag féleredményü sikerü is, s a két vagy több nyelvű vagy idegen nyelvű iskolákban ezen nehézségekhez, még a magyarul tanítás is hozzájárulván, az eredmény még kétszeresen meg lesz bénítva e téren is, ama téren is, t. i. a váltakozó rendszer miatt.

Az osztályrendszer tehát e tekintetben is előnyt biztosít.

E szakaszban érintett tények igazolják, hogy a mi viszonyaink (több nyelvűség, tanügy fejlettsége) különböznek a külföld e nemű viszonyaitól.

i) A népiskolai tanítás, működés terhe épen az osztályrendszer mellett osztatik meg igazságosan a tanítók között, sőt a mi fő, egy tanító sem terhelhetik itten meg tulságosan, mert minden évben nem kell új meg új töretlen uton küzködni előre, nó, és ha a felsőbb osztályok vezetése talán könnyebb lenne is, azért az arány igazságosan megmarad, mert míg a felsőbb osztályban 25–26 óra esik (8–12-ig) hetenként egy tanítóra, addig az alsóbb osztályban már csak 18–20 órát kell hetenként tanítani, azonkívül a felsőbb osztályoknak többféle tárgyuk van, mint pl. az I. osztályoknak, és azokért ez utóbbinál több ideje marad a tanítónak magánügyei rendezésére, mi kiváltképen a mostani 2–300 frtos tanítói életben — tekintve a mellékfoglalkozás szükségességét — nem megvetendő előny; azonkívül az alsóbb osztály tanítójának kevesebb lévén heti óraszámra, kevesebb ideig marad hetenként az iskola falai között és annak porában, minek folytán egészsége sincsen annyi veszélynek kitéve, mint a felsőbb osztály tanítójának egészsége. Az elmondottak elég czáfolatul szolgálnak arra, hogy a tehernek képzelt igazságtalan megosztása miatt, a tanítók között egyenetlenségek fordulhatnak elő

Mint látuk, az osztályrendszer mellett képzetebbek a tanítók, nagyobb sikert mutathatnak fel; ez által pedig tekintélyük is emelkedik inkább, mint a váltakozó rendszer mellett, hol örökös botorkálás, kísérletezésből áll életük.

k) Mivel a tanító osztályrendszer mellett otthonos egy osztály vezetésében, tananyagának módszerében, nemcsak több sikert lesz képes felmutatni, hanem több ideje marad ismét a mellékfoglalkozásra, közművelődési dolgok végzésére s magasabb tanulmányozásra is, ez pedig oly jelentékeny tényező, hogy háromszor is aláhuzhatjuk az osztályrendszer javára.

l) Az osztályrendszer mellett a gyermekek egyoldaluságtól megóvodnak. Ha mindig egyféle alaku kérdéseket hall, ha mindig egy ember magatartását látja, ha folyton egy és ugyanazon ember magyarázatát hallja a gyermek: akkor (több év alatt) igen hozzászokik ahhoz (hibáit is elszámíthatja), s majd az életben nem tud a sokféle változatok zürzavarában eligazodni. A váltakozó rendszer tehát egyoldaluságra szoktatja a gyermeket (ezt az is bizonyítja, hogy ha valamely gyermeket tanítója kérdez, jól felel, míg, ha más idegen ember intéz kérdést hozzá, gyakran nem tud helyes válaszzsal szolgálni ugyanazon tárgyról). Már pedig az ismereteket nem szabad egyoldaluság által veszélyeztetni.

*

Nó, édes Elméleti János kolléga ur, ugyebár az elmondottak alapján méltán tarthatom az osztályrendszert előnyösebbnek a váltakozó rendszer felett!?

*

Kérem, már most sziveskedjék nyilatkozni, vajon előbbi véleménye mellett ezeknek hallatára is megkíván-e maradni, avagy hozzám csatlakozik?

Elméleti János: Édes Gyakorlati Mihály, kolléga ur, készen vagyok a felelettel. A gyakorlati életet, annak körülményeit, az iskolát, tanítót s állapotait mindenesetre nem lehet számitáson kívül hagyni. A jó elől, czélyszerű elől nem szoktam kitérni, akár mely oldalról jöjjön is az. Ön — meg kell vallanom — sok homályt oszlatott el szemeim elől fejtegetése által; azért az igazságnak megfelelőleg kijelentem itten, hogy az ön fejtegetése által; azért az igazságnak megfelelőleg kijelentem itten, hogy az ön fejtegetéseinek meghallgatása és megfontolása után előbbi meggyőződésemmel nem maradok meg, önnek a végeredményben igazat kell adak. Ha előbbi nézetem mellett vagyis a váltakozó rendszer szoros pártolá-ánál megmaradnék, akkor ezzel azt kívánnám, hogy:

a) Magyarország népnevelésügye folytonosan gyakorlatlan, tapogatózó tanítók kezébe legyen letéve; akkor azt kívánnám,

b) hogy a magyar tanítók élete örökös küzködés, örökös úttörésből álljon s a mellett a néptanítónak ideje ne jusson társadalmi stb. stb. kötelességeit az iskolaügy hátránya nélkül teljesítenie;

c) akkor azt kívánnám, hogy az összes iskolákból felületes, hűzagos ismeretekkel bíró, egyoldalu s a tanító esetleges gyengesége miatt bizonytalan vagy téves irányba vezetett jellemű egyének kerüljenek ki;

d) akkor azt kívánnám, hogy a magyar nyelv és hazafias szellem gyors terjedése kettős akadályokba ütközzék;

e) akkor azt kívánnám, hogy Magyarországon a gyakorlati életből — belülről — fejlődő s így nemzeti alapon nyugvó módszer s oktatás ne fejlődhessék ki, hanem kénytelenítve legyünk olyanoktól fogadni tanácsot, kik a tanításnak megfelelő fokán soha életükben nem fáradoztak, nem működtek, csak taláalomra írják össze a paedagógiát stb.;

f) akkor azt kívánnám, hogy a magyar tanítók között (tantestületek tagjait érve) szoros érdekközösség ne létezzék, s az ebből folyó együttes működés, önképzés, pontosság, tapasztalatok után való örökös fejlődés ne létesülhessen;

g) akkor azt kívánnám, hogy a hol annyira haladtak, miszerint mindenik osztálynak külön tanítója lehet: a váltakozó rendszer kedvéért ismét csak annyi eredmény legyen elérhető, mint ott, hol 5–6 osztálylyal vesződik egy szál tanító; és szóval azt kívánnám,

h) hogy Magyarország nevelés-oktatásügye békóba veressék s a lehetséges gyors fejlődéstől visszatartassék.

Már pedig, édes kolléga ur, ezt nem fogom kívánni soha.

Gyakorlati Mihály: Én is azt ajánlom újból is, édes kolléga ur, hagyjuk azoknak a váltakozó rendszert, a kik feltalálták; a mi viszonyaink, mint láttuk és látjuk, különböznek a külföld tanügyi viszonyaitól, s épen azért ama rendszer nálunk — ha külföldön helyén való is —

általában véve csak kores eredményeket hozhatna létre, sőt többet mondok, még a külföldön sem hozhat érett és egészséges gyümölcsöket s a rá fordított, illetve mellette eltöltött időnek és fáradságnak legalább háromnegyed része kárba veszne. A mi előnye pedig van, az, a mint látuk, az osztályrendszer mellett szintén elérhető.

Elméleti János: Igaza van, édes kolléga ur, fogadja baráti jobbotmat a meghajolás jeléül, a mi jó és czélszerűbbnek bizonyul, ahhoz nem szégyenlek csatlakozni.

Gyakorlati Mihály: Édes kolléga ur, köszönöm őszinteségét, köszönöm szíves fáradságát, köszönöm, hogy e fontos tétel megoldásában segítségemre volt; egyedül bajosan, mégis bajosan sütöttem volna ki az igazságot, de ketten szépen megoldottuk a kérdést.

Legyünk ezután is, valahányszor csak lehet, együtt, mi úgy látszik együtt teszünk egy egészet. Egyesített erővel ezután is minden tételt megfejthetünk, mint most, hogy megfejtök, mikép az osztályrendszer általában véve előnyösebb népiskolai tanügyünkre nézve, mint a változó rendszer.

Elméleti János: Ugy van, ugy.

Isten velünk, Isten velünk!

III.

A tanító, mint orvos.

Inden természeti életnek főtáplálója a levegő, mely nélkül élő szerves lény nem is képzelhető, azért a tanítónak, de nemcsak neki, hanem mindenkinek, a többek közt arra is nagy gondot kell fordítania, hogy a tanulók ne csak az iskolában, hanem otthon is tiszta levegőt élvezzenek, mert ettől függ legtöbb.

Hogy a levegő táplálóerővel bir, azt mindenki beláthatja, ha az állatok és növények életét figyeli, melyek táplálékukat csaknem kizárólag a levegőből nyerik. Az állat miért oly ép, erős? mert oly helyeken tartózkodik, hol tiszta, üde a levegő. Az ős erdők csodálatos növényei miért oly ritka növések? mert jó levegővel táplálkoznak. Így az ember is, Isten kertjének eme legszebb virága, csak jó, friss levegő élvezése által nőhet nagygyá, széppé és egészségessé. A *tiszta levegő*, mint minden szerves lénynek, ép ugy az embernek is, mint a szerves lények koronájának, *tiszta, üde levegőre van szüksége*. A tiszta levegő valódi étel és ital, melyet senki se nélkülözhet, azért tehát a tanító mindig figyelmeztesse tanítványait, hogy otthon is oly helyeket keressenek fel tanulni és aludni, hol a levegő tiszta, üde.

A levegő nemcsak táplál, hanem erősít is, mi által a test megedződvén, különféle betegségekre való hajlamát elveszti; de a levegőnek

tisztának s a mennyire lehet szabadnak kell lennie, mert a megromlott vagy rekedt levegő finom méregként hat az élet szervezetre.

A levegő élvezésére a következőket kösse a tanító és nevelő az ifjuság szívére :

1. A *lakó szobában* levő levegő mennyire lehet tiszta s inkább hűvös, mint meleg legyen. Ezért a szobákat ablak és ajtók gyakori nyitva tartása, kandallók vagy légvonatos kemenczék által szorgalmason, naponta többször szellőztetni kell, vigyázzván azonban, hogy az ember légvonatnak magát ki ne tegye ; úgy kerülje az egyik veszélyt, hogy másba ne essék.

2. A *hálószobák* ablakainak egész nap nyitva kell állaniok ; télen a szobák erős fűtését kerülni kell, mert a nagy meleg a testet elgyengíti s árt, azért 15 R. fokú meleg a legegészségesebb. *Városon*, hol a levegő a sok szemét, hulladék stb. miatt tisztátalanabb s több ember együtt lakását kerülni nem lehet, *inkább emeleten, mint földszinten kell lakást bérelni.*

3. A *külső* levegő élvezésére nézve egy nap se muljék el, hogy az ember az év bármely szakában is ki ne sétáljon a szabadba, főleg erdős, gabonás és füves helyekre. Ez leginkább szobában foglalkozóknak szükséges, hogy a külső lég változataival megbarátkozván, testök megedződjék, *tul-ságos* érzékenységét elveszítse, s ez által több betegségtől, milyenek a csúsz és hurut, melyek elkényeztetett gyermekeknél s nagyoknál is a szabad levegő viszontagságai által szoktak kifejlődni, megmeneküljenek. Ezen edződésnek leginkább a szemekre van jó hatása, melyek a falak közt szoktatva, elgyengülnek s rövidlátókká lesznek ; de különben meghülés ellen sincs jobb szer, mintha az ember naponként magát meghüti. De azért ám hirtelen légváltozásnak magát még se tegye ki senki, mert a hirtelen légváltozás nem ritkán tüdőgyuladást, gutaütést, vérfolyást, csúzt, hurutot stb. okoz. A tiszta levegőnek sehol sincs oly jó hatása, mint a szabadban, főleg falun, hol a tiszta lég mellett az élet ujja teremtésének s az egészségnek ezer forrását lehet találni, melyek a falusiak életét a városiakén túl nyújtják. Fényes bizonyítékok erre falusi fiu- és leányövendékeink ; arczuk színe más, mint a filegram bécsi színű városiaké, kiknek ritkán jut szerencse jó levegőt szívní.

Igaz, hogy nem minden ember részesülhet a falusi élet szerencsésjében, miután sok embert életmódja városhoz köt, de azért az ilyenek is találhatnak módot, hogy a falusi életet legalább egy-két hónapig évente élvezzék.

De ki falura megy azért, hogy ott testben, lélekben ujuljon, az ne vigyen magával munkát, hanem töltsé az időt Isten remekművének szemléletében, a lég urai és rétek diszei, a virágok ártatlan társaságában ; így aztán lehet reményleni, hogy a legsáppadtabb városi ifju is pár hét alatt helyre jön. Nem hiába írtak a római írók a falusi élet kellemeiről, tud-

tükök jól, hogy mi legfőbb; tiszta, egészséges levegőt csak s a mezős helyeken lehet élvezni.

Élvezz mindig friss levegőt
És áldjad érte Teremtőt!

Prágai Adalbert.

IV.

A községi faiskolák köréből.

(Vége.)

3. A faiskola területe.

ok község faiskolájának területe oly csekély, hogy azon a leglelküismeretesebb igyekezet mellett sem szaporítható a szükségletnek megfelelő számú famennyiség (néhol be sincs kerítve); és itt a megrovás egyenesen a község első embereit illeti. Míg a baj elhárításáért az előljáróság személyes felelőségre nem vonható, addig kétes az orvoslás megérkezése.

4. Az oltványok elárúsítása.

Zsibbasztólag hat a befásítás ügyére, hogy a faiskolában nevelt oltványok elárúsítása faluhelyen nagyon ritkán sikerül. Nem dob ki az a közpolgár 14—15 krt sem darabjáért, ha még tízszer olyan hasznosnak prédikálják is előtte, mert „szűk a pénz, kell egyébre, de még későre éri örömet az ember.” mint ellenvetni szokták.

Ilyen körülmények közepett szárnya szakad az illető tanító minden kedvének s a csemeték is ott esenevészednek a magas gyomok között és az előljáróság nem sokat törődik vele, hiszen amugy sem hajt hasznot a község pénztárába...

Ki kell minden községre róni, hogy a lakosság, birtokosság aránya szerint évenként meghatározott számú új fát ültessen s azokat gondozza; ekkor a polgárok a reájuk eső osztalék miatt kénytelenek leendenek a faiskolához folyamodni, s az ottan ápolt csemetéket évről-évre megvásárolják és ezen intézkedés a befásítás ügyét régi betegeskedéséből bizonyára valahára kirántarja. Ekkor sem tévesztendő szem elől a nép szegény helyzete s kivált pénztelensége; a faiskolával a népen üzérkedni sem nem illő, sem nem tanácsos. Meg lehetne a község elégedve, ha az oltványok darabján 2—4 kr folyna be a befektetett tőkéből, annál is inkább, mert a faiskola célja nem a nyerészkedés, de a nép érdeke.

5. A kertészeti ismeretek elsajátítására megkivántató segédeszközök hiánya.

A falusi tanító a nép legelső osztálya között munkálja a közérdek nagyon is görönyös földjét, hol legtöbb esetben nincs kitől tanácsot, utbaigazítást kérhessen kételyei közben, tehát csupán a jó könyvekre, szakkönyvekre van utalva, hogy előrehaladhasson s feladatának e téren is megfelelni képes legyen. És fájdalom, a körülmények miatt gyakran még az eszközöket is kénytelen nélkülözni s az ezen szakba vágó újabb

vivmányokat nem tanulmányozhatja, annál kevésbé teheti magáévá, s e miatt ismerete hézagos marad, a korrall lépést nem tarthat, nincsen kellő alap, melyen tapasztalatait öntudatosan felépíthetné, miknek ismét a reá bizott közügy vallja igazi kárát. Hogyan segítsünk ezen? A községeknek szigoru kötelességükké kell tenni, hogy a faiskola részére néhány elismert szakkönyvet s kertészeti lapjaink közül legáltalább egyet évenként megrendeljenek. A hol népkönyvtár létezik, kertészeti könyvek is legyennek képviselve.

E bajon a tanítóegyletek is enyhíthetnek: járassanak kertészeti lapot is az egylet számára, de az aztán ne heverjen a könyvtárnok poros polczán, használja mindenik tag; pl. minden egyes tagnál, megjelenés után, két két napig maradna, mely alatt az illető tag köteles volna elolvasni és abból magának jegyzetet készíteni. (Egyébként egy községben lakó összes tanítók átlapozhatják együtt, egyszerre is.) Az utolsó tagtól (községtől) ismét a könyvtárnok kezéhez küldetik a lap

6. *A befűtés, illetőleg a fátenyésztési ismeret terjedésének nagy akadályja az továbbá, hogy igen sok faiskolakezelő egyedül maga végzi a fánemesítést; a gyermekek legfennebb ásás, kapálásra alkalmaztatnak, pedig ez eltévesztett irányu eljárás ám. Ez által a tanító ideje tulságosan igénybe vétetik (ha ugyan egyébire nem fordítja); a gyermekek pedig kiszabadulnak az iskola köteléke alól a nélkül, hogy egymagukra egyetlen vadonczot betudnának oltani, s így a sok iskolázás, faiskolázás mellett az éretik el, hogy a községben később is csak a faiskolakezelő tudand lát tenyészteni, lát nemesíteni, már pedig az lehetetlenség, hogy egy szál ember egy egy községnek részére egymagára elegendő nemes lát szolgáltatson.*

Ez állapoton okvetlenül változtatni kell.

7. *Felügyelet.*

Kivánatos, hogy az egyházi és világi tanfelügyelők iskolalátogatás alkalmával a faiskolákra is terjeszszék ki figyelmüket, azoknak mindenemű állapota és körülményeiről jegyzeteket vegyenek fel, s utóbb látogatás alkalmával összehasonlítás téve, s a nem haladhatás, pangás okait kifürkészve, szelíden és hivatalos komolysággal iparkodjanak az akadályokat elenyésztetni s az ügyet a rendes és rég várt kerékvágásba terelni. Annak semmi értelme és gyakorlati haszna nincsen, hogy időnként felveszik az iskola állapotát, úgy a mint találhatik, de a hiányok orvoslásáról tanítókkal, iskolaszékekkel, előljárókkal tanácsot nem ülnek. Fő dolog lenne mindenesetre, hogy e férfiak kellő végrehajtó hatalommal ruháztassanak föl...

Diogenes.

V.

„A Névtelen.”

(Egy ifju naplótörredékei.)

Irta: Varjas . . .

(Folyt.)

em leendő érdektelen, ha e pontnál megállapodva, elmondom azon eseményeket, melyek életem további menetére oly nagy befolyást gyakoroltak.

Azért térjünk vissza Budapestről és keressük fel ama kedves város szibongó utcáit, melyeknek egyikében ajkam először ejté ki a kedves anya nevét, kinek ölelő karjai közt növekedtem; térjünk vissza barátom ama helyre, hol ifju szívem a szerelem édes varázsu hajnalára ébredt: oly kedves még most is a visszaemlékezés, bár a seb, mely szívemben vérzik a legnagyobbszóbb fájdalom érzetét kelli fel.

Jer, kísérj vissza és lásd, tudd meg életem ama körülményeit, melyek boldog szerelmem alkotta fellegráit szétzúzták és megsemmisítettek ifjuságom ábrándjait.

Középiskolás koromban, mint azt naplóm soraiból tudod, tanítással tartám fenn magam.

Egyik tanítványomra, illetve ennek családjára akarok visszatérni.

Kedves családnál valék mint nevelő, azaz házitánító alkalmazva. Eleinte szoros kötelességemet végeztem és egy adjon Isten és fogadj Istenen kívül bővebbre nem is igen terjedtek beszélgetéseink.

Ez tartott két éven át. A harmadik év elszakított tanítványomtól, de nem szülőitől, kik kedves házigazdák lévén, sokszor meghívtak családi körükbe, hol kellemes órákat tölték irodai foglalkozásom befejezése után.

A ház asszonya, B asszony, még a női kor virágjában állott kellemes modorral, ígöző szemekkel a női bájak és kellemek összpontosított képviselője; tetszeni vágyó és fondorkodó eselszövényes.

Volt azonban ennél sokkal vonzóbb valaki ott a háznál, ki ez erény és ártatlanság jelképében a jóság, szelidség és szépség képviselője volt, ez volt a család varázslója. Ez volt, kinek bájló szemfényve szikrákat gyújtott szunnyadozó szívemben, hogy hosszas álom után mindazt érzem, mi a boldogság édes érzetétől a fájdalmak kínos határáig csak érezhető.

Ily körben ki ne érezte volna boldogan repülni az órákat? Ha a két nő társaságában lehettem, elfelejtém sötét multamat, lelkem a déli-bábok csábos hatása alatt állott, képzeletem boldog jövőt alkotott.

A két nő közül egyik kaczérságával és pajzán enyelgésével bilincselte le, a másik az ártatlanság bűbajos mosolyával árasztott el; mégis ki lehetett az, ki szunnyadó szívemet új életre ébreszté, mint Emma, B. asszony leánya?!

Hé bájos! munkám végzem, társ szereltemmel együtt partim az
óra utáni, melyben a kedves társaságot felkereshetem. Siettem hozzá-
lak, mertem elcsúszni kedves nyak édes csövegébe, siettem meghallani
keffemes hangjuk dombár.

És ez így folyt nap, nap után.

Hosszra idő után, nem tudom személyesen elfordítottam egy sem-
de különös érzés keletkezett bennem, málnák volt siettem megma-
gyarazni.

Nem volt nyugtom legszorgalmasabb munkálkodásomban, nem volt
személy, mi csak pillanatra is felkérhető nyelvémet.

Egy ómeretlen érzés ragadott ki nyugodt környezetemből, egy
szóval több el egész lényemet, egy édes szívalis színtör. Került az
áron, nem volt nyugalmom.

S ha feltettem magamban a kérdést: miért van mindez így? egy
mennyel szemem felett kiállózó édenár állapota fel, melyben ő volt a
bálszínözött királyó.

Emma! Emma! ha csak én szerettem volna az életet, mint ma, ha
akkor szerettem volna az embereket, mint ma: úgy enyém volna, ben-
ned őszpontozolna minden szívaim és lényem képzelem netovábbia:
de így... szívem még nem szóltak.

Teljes szerettem.

Szeretem! te édes, bájos ábrándja ifjúságunknak: te lényem isten-
né, ki tudón adó trónusodon oly kegyesen mosolyogsz a henned hi-
vőre; te illatos tavasz ifjúsági életünknek, ki rózsálatod, el és me-
letseiddel töltöd el szívemket; te boldog megyerem, ki lényem
érzettel átélte magidhoz a szerető ifjúságot; te kedves társai nap, ki
elhaltad szívünk fergeteg felét és egy lényemmel elosztad a tét ford
fagyár his ifjúsági kebeléről; miért nem ismer így minden halandó,
miért nem ismerhettek meg én?

De szeretem! te ifjú életünknek, ki előköt az ifjú szívék eszmé-
nyét; te légy, ki alattomos maradásoddal egygyüttlenül sebet üt szí-
vünk; te fergeteg, ki tomboló vészével eltiprod életünk legszebb virágát,
az idealizmust: miért kelle téged így megismernem, hogy ifjúságom
éveire csak keserűséggel gondolok vissza!

Óh, mi boldog valék az első szerelem mámorában.

A tavasz szellő langy ávalma édes bájos szerelemről susogott, a
rezgő fűvelől örök zöld színével boldog reményemet hirdeté, a kedves
kís énekelte bájeit dallama szívem szerelméről, boldogságom menny-
országjáról dalolt.

Ily érzések vígita honolt szívemben, a mikor egy váratlan esemény,
B a szony cselzövénye májdnem kiábrándított.

Mit mondok?! sőt valószínű lészott azt, mit eddig legdrágább
titokként őriztem.

Mírán már elhatározám, hogy az iródat elhagyom és félben sza-

kitott tanulmányaimat folytatni fogom, nem csináltam ebbeli elhatározásból titkot, s így a hozzám közzel állók, így B-ék is tudomást szereztek erről.

Látogatásaimat folytattam és azon kellemes meggyőződésre jutottam, hogy Emma vonzalmát szerencsés lehettem megnyerni.

Hű örként várt reám, hogy foglalkozásom után társalgásuk résztvevője lehessen, s ha néha tán másfelé voltam elfoglalva, kedvesen, enyelegve vonattam kérdőre, mi okból történt ez?

E látogatások egyikén B. asszony cselszövényes hálójába kerültem, melyből meg sem kíséreltem a szabadulást, mert úgy szólva, magam ohajtottam ezt.

Beszélgetéseink között a kiszámított látszólagos véletlen vezetett célomhoz.

— Ön elakarja hagyni jelenlegi állomását és folytatni kívánja tanulmányait?

— Szándékom továbbra nem maradni, de még kétes és nem határozott, hogy mely pályára lépjek. Célom tovább tanulni.

— Így ön elhagyná szülővárosát és eltávozik körünkből. Valóban nélkülözni fogjuk társaságát, mely ma már oly megszokott

— Asszonyom nagyon is kegyes. Távozásom még nem okvetlen elszakítója társaságunknak és tán ép ez fogja számomra meghozni azon időt, melyben viszonyozhatni fogom vendégszeretetüket és szívélyes fogadtatásomat.

— Hisz nem ön, mi tartozunk köszönettel, mert látogatásaival elüzté unalmunkat és gyakran felvidítá egyhangu magányunkat. Mi valóban örvendtünk ennek.

— A távolság daczára is — ha kegyes engedelmeiket bírom — felkeresem kedves körüket időnként, legalább szellemileg társalkodhatom azokkal, kik iránt határtalan tisztelettel viseltetem.

— Ez igen szép leend öntől, mi mindig örvendve fogjuk olvasni leveleit, melyek részben pótolandják távozása által szenvedett veszteségünket.

— Valóban szerencsésnek érzem magam, hogy alkalmat szolgáltatnak kedves családjuk iránt érzett tiszteletem kitüntetésére. Iparkodni fogok e magas bizalomnak megfelelni.

— És mikor szándékozik körünket elhagyni?

— Fájdalom, ha célom valósul, úgy rövid idő elteltével mondok bucsut, de azon boldog reményben, hogy megérkezésemkor ismét kegyes körükbe fogadnak.

— Az már kétséget sem szenved. A ki társaságunk felvidítója volt eddig, az néhány hónap, de évek lefolyása után is szívesen látott vendégünk.

— Emma nagysád is osztja e véleményyt?

— Igen. Én is örvendek társaságának, de örvendeni fogok viszontlátásán is.

Ha fárasztó munkámat végeztem, lázas szorakozottsággal vártam az óra ütését, melyben a kedves társaságot felkereshettem. Siettem hozzájuk, siettem ellesni kedves ajkuk édes csevegését, siettem meghallani kellemes hangjuk danáját.

És ez így folyt nap, nap után.

Hosszas idő után, nem tudom személyem elfogadtatott-e vagy sem? de különös érzés keletkezett bennem, melynek okát siettem megmagyarázni.

Nem volt nyugtom legszorgalmasabb munkálkodásaimban, nem volt semmi, mi csak pillanatra is leköthetné figyelmemet.

Egy ismeretlen érzés ragadott ki nyugodt környezetemből, egy vágy tölté el egész lényemet, egy érzés sarkalta tetteimet. Került az álom, nem volt nyugvásom.

S ha feltettem magamban e kérdést: miért van mindez így? egy mennyei sugalom felett, kínálkozó édenét tüntetve fel, melyben ő volt a bálványozott királynő.

Emma! Emma! ha akkor ismertem volna az életet, mint ma, ha akkor ismertem volna az embereket, mint ma: ugy enyém volnál, benned összpontosulna minden vágyaim és fenséges képzetim netovábbja; de így . . . csítt! még nem szólhatok.

Tehát szerettem.

Szerelem! te édes, bájos ábrándja ifjúságunknak; te fenséges istennő, ki üdvöt adó trónusodon oly kecsesen mosolyogsz a benned hívőkre; te illatos tavasza ifjúkori életünknek, ki rózsaillesattoddal és nefeletsciddel töltöd el szíveinket; te boldog mennyország, ki fenséges érzettel öleled magadhoz a szerető ifjúságot; te kedves tavaszi nap, ki elhajtod szívünk fergeteg telét és égő fényeddel eloszlatod a tél zord fagvat kis ibolyánk kebeléről: miért nem ismer így minden halandó, miért nem ismerhettek meg én?!

De szerelem! te átka életünknek, ki előlöd az ifju szivek eszményét; te kígyó, ki alattomos marásaiddal gyógyíthatlan sebet ütöz rajtunk; te fergeteg, ki tomboló vészével eltírod életünk legszebb virágát, az idealismust: miért kelle téged így megismernem, hogy ifjúságom éveire csak keserőséggel gondoljak vissza!

Oh, mi boldog valék az első szerelem mámorában.

A tavaszi szellő langy fuvalma édes bájos szerelemről susogott, a rezgő fülevél örök zöld színével boldog reményemet hirdeté, a kedves kis énekesek bájtelő dallama szívem szerelméről, boldogságom mennyországáról danolt.

Ily érzések világa honolt szívemben, a mikor egy váratlan esemény, B. asszony cselszövénye majdnem kiábrándított.

Mit mondok?! sőt valósítani látszott azt, mit eddig legdrágább titokként őriztem.

Miután már elhatározám, hogy az irodát elhagyom és félben sza-

kitott tanulmányaimat folytatni fogom, nem csináltam ebbeli elhatározásomból titkot, s így a hozzám közzel állók, így B-ék is tudomást szereztek erről.

Látogatásaimat folytattam és azon kellemes meggyőződésre jutottam, hogy Emma vonzalmát szerencsés lehettem megnyerni.

Hű örként várt reám, hogy foglalkozásom után társalgásuk résztvevője lehessen, s ha néha tán másfelé voltam elfoglalva, kedvesen, enyelegve vonattam kérdőre, mi okból történt ez?

E látogatások egyikén B. asszony cselszövényes hálójába kerültem, melyből meg sem kíséreltem a szabadulást, mert úgy szólva, magam ohajtottam ezt.

Beszélgéseink között a kiszámított látszólagos véletlen vezetett célomhoz.

— Ön elakarja hagyni jelenlegi állomását és folytatni kívánja tanulmányait?

— Szándékom továbbra nem maradni, de még kétes és nem határozott, hogy mely pályára lépjek. Célom tovább tanulni.

— Így ön elhagyná szülővárosát és eltávozik körünkből. Valóban nélkülözni fogjuk társaságát, mely ma már oly megszokott

— Asszonyom nagyon is kegyes. Távozásom még nem okvetlen elszakítója társaságunknak és tán ép ez fogja számomra meghozni azon időt, melyben viszonyozhatni fogom vendégszeretetüket és szívélyes fogadtatásomat.

— Hisz nem ön, mi tartozunk köszönettel, mert látogatásaival előző unalmunkat és gyakran felvidítá egyhangu magányunkat. Mi valóban örvendtünk ennek.

— A távolság daczára is — ha kegyes engedelműket bírom — felkeresem kedves körüket időnként, legalább szellemileg társalkodhatom azokkal, kik iránt határtalan tisztelettel viseltetem.

— Ez igen szép leend öntől, mi mindig örvendve fogjuk olvasni leveleit, melyek részben pótolandják távozása által szenvedett veszteségünket.

— Valóban szerencsésnek érzem magam, hogy alkalmat szolgáltatnak kedves családjuk iránt érzett tiszteletem kiténtethetésére. Iparkodni fogok e magas bizalomnak megfelelni.

— És mikor szándékozik körünket elhagyni?

— Fájdalom, ha célom valósul, úgy rövid idő elteltével mondok bucsut, de azon boldog reményben, hogy megérkezésemkor ismét kegyes körükbe fogadnak.

— Az már kétséget sem szenved. A ki társaságunk felvidítója volt eddig, az néhány hónap, de évek lefolyása után is szívesen látott vendégünk.

— Emma nagysád is osztja e véleményyt?

— Igen. Én is örvendek társaságának, de örvendeni fogok viszontlátásán is.

Szép szemével reám tekintett, mely sohaj repült ki hullámozó kebléből. Aztán felszökött, csintalan enyelgéssel ült zongorájához. Hófehér ujjai villámgyorsasággal repültek a billentyükön végig, melyek a benső szerelem dallamát hallatták. Oly kedvesen csengett e zene ábrándos összhangja, oly bájos volt e dallam, mintha játszi tündérek mulatnának, hogy felvidítsák kedélyemet, boldog érzésre ébreszszék szívemet. Soká ültem szótlanul Elmerengtem ama szép szemekben, melyeknek bájos világa földön túl érzést keltett bennem. A gondolatok egész tömkelege repült át lelkemen; ábrándjaim tündérei között valék. Ez édes álmot B. asszony oszlatá el, de hogy, valósítani látszék azt, mit csak képzeletben mertem eddig hinni.

— Megbocsásson, ha kérdést intézek önhöz, mely természeténél fogva különösnek fog tetszeni, de a melyre részben feljogosítva érzem magam a történetek után Itéljen felette elfogulatlanul és ne tulajdonítson neki oly háttérrel, mely tán öszinteségem és ön iránti rokonszenvemre a legkisebb homályt is vethetné. Feleljen meggyőződése szerint, én kielégítőnek fogom találni válaszát, bármily irányu legyen is; mégis fájni fog, ha nem várt feleletet nyernék

Ön már több éve látogatja házunkat; részben működése által megnyerte elismerésünket; részben társalgása által tette magát kedvessé előttünk. Miután önt magasabb törekvése elvonja körünkből egy hosszú időre, mint családanya és mint jóakarója, bizonyos dolgokról szeretnék magamnak tájékozást szerezni Leányom, ugy tapasztalom naponta több vágygyal iparkodik önnel találkozhatni, de ön is hasonló érzelmekről tesz tanúságot, a mikor házunkat gyakori látogatásaival megtiszteli. Mondja: van-e célja e látogatásoknak és ha van, mi irányuak azok?

E váratlan kérdés, melyben ugyan bizalom rejlik, de mely háttérben valami különöset sejtet, valóban felizgatá kedélyemet. Éreztem, hogy feleltem nagyhatásu leend; fájt, hogy éppen az, ki oly sok barátsággal és tuláradó előzékenységgel viseltetett, irántam, mondom, hogy ő oly kínos kérdéssel lepett meg

Nem gyanítám az anyai számitást, nem képzeltem, mily hiúság lappang e kétértelmű kérdésben, melyre feleltem vagy örökre elzárja előlem a legkedvesebbet, vagy enyémmé teendi azt.

— Asszonyom! kérdése váratlan és meglepő, rögtönzött feleletre nem érzek magamban elég hivatást és erőt; engedje meg, hogy rövid idejű gondolkozás után adhassak feleletet, mely őszinte, a kérdéshez mérten elég felvilágosító leend De vajjon feleltem kielégítőnek fog-e találtatni?

Ő megnyugodott e feleletben és nemének csaltaságával iparkodott, habár észrevétlenül is, a kivánt felelet megérkeztéig tisztába hozni érzeményeim feletti véleményét.

Lakásomra siettem. Keblemben vihar duit, szívemet kínos fájdalom zsibbasztotta, nem tudtam magam határozott lépésre szálni.

Bár leendett volna akkor egy bizalmas emberem, ki közönyös szemüvegen nézi dolgaimat, ki érvekkel bizonyított volna helyzetem súlyán és az abból folyó következményekre; ugy ábrándjaim még csirájukban fújtattak volna meg és ma más ember volnék; de így ámitókkal voltam környezve, kik felcsigázva mámoromat, beláthatlan örvénybe taszítottak.

Gondolkoztam a hozzám intézett kérdés felett.

Nem volt nyugtom jó anyám oldalán. Szerelmem üzött.

Szabad légre vágytam, hogy gondolataim határtalan messzeségben barangoljanak.

A természet fénséges ünnepet ült, siri csend honolt a máskor oly népes utczákon; teljes fényében ragyogott a szerelmesek örök mosolygó világa, mintegy ellentéte egész lényemnek, ki most érzém először a féltékenység kínzó érzetét.]

Gondolataimban elmerülve, czéltalanul bolyongtam. Ha válaszom nem lesz kielégítő, elvesztem Emmát, és ha kedvezően válaszolok? Nem kerülök-e hálójába B. asszonynak, ki leánya tettett szerelmének álarcza alatt saját érdekeit fogja keresni? De nem! ez lehetetlen, az anya nem fogja tévutra vezetni gyermekét és nem fogja eszményemet bemocskolni. De Emma szeret-e valóban? Igen. Hisz minden tette, szemeinek pillantása, nemes keblének fohásza szerelméről tanuskodik... Én csak jót és boldogságot reméltem. Ezek és hasonló gondolatok üzték játékukat szívemben, a mikor egy kedves csengésű hang figyelmemet más útra terelé.

Emma jött anyja kíséretében.

-- Ön elfogultnak látszik, gondolataiba elmerülve tudomást sem vesz érkezésünkről.

— Bár nehéz gondolatok üzik játékukat velem, mégis a feltevés engem nem illehet. Nem lehettem kellemesebben meglepve, mint épen jöttük által, és az ki szabad idejét siet kedves társaságukban eltölteni, e séta alkalmával csak szerencsésnek vallhatja magát, hogy kegyeteket üdvözölheti.

— Nemde, Géza, jó néha-néha egy kis dorgálás? Vajjon mik lehetnek e nehéz gondolatok?

— Jó, dorgálásnak elfogadom a mondottakat. Azon tünődöm, mit hoz a jövő számomra? az élet viszontagságai és akadályai közt elérem-e czélotomat? és ha igen, lesz-e jutalom küzdéseimért?

--- Az erős nem fél, lérfi szilárdság és akarat megalkotják a czélt és ha ez eléretett, ugy a jutalom el nem maradhat.

— Igaz. Ha mind ama tulajdonok birtokában czélotomat el is érem, még kétséges a jutalom, mely nemcsak a megélhetés tényéhez van kötve.

— Tehát attól nem retteg, hogy czélját el nem érhetné? Hisz akkor miért aggódik?

— Sőt igen. Lehetnek akadályok, melyeket le nem győzhetek, mit használ akkor bátorságom, akaraterőm. Elbukom a küzdőtéren és nem jő számba hősiességem.

— Ennyire bizalmatlannak lenni önmaga iránt?

— Nem rajtam fog mulni, megfogok tenni minden lehetőt célom elérésére, de hogy ennek elérésével boldogságot is találjak, az már másoktól is függ. Ha rendelkezném a régiiek csillagjósoló tehetségével, ime felettem a nagy könyv, melyből kiolvashatnám rejtett jövőm titkát és megtudnám fejteni talányomat.

— Ne kívánja tudni a jövőt, hisz akkor mit érne a remény, mely hívólag int felénk. Reméljen, ha csalódott, új remények fogják eltölteni szívével, melyek boldogságot alkotnak.

Ma remélje a legjobbat, ily illy években elcsüggedni annyi volna, mint lemondani a biztos győzelemről. Ön célját fogja érni és a célt boldogsággal jutalmazza munkássága.

— El voltam határozva bátran szembe szállni sorsommal; buzdító szavai megerősíték lelkemet, és ha tudni fogom, hogy rokonérzelmű szívek lesznek kísérőim, úgy nincs mitől tartanom.

— Arról pedig biztos lehet, ha az élet terhei között bármily keserű küzdelmek nehezítik is elszánt munkásságát, ha a leghivebb barátja is elhagyandja önt: tekintsen szívébe, hallgassa meg annak dobogását és megfogja érteni, hogy lesz és van egy lény, ki szüntelen kísérni fogja meleg rokonszenvével.

— Jó éjt Géza! Jó éjt!

Emma kezét nyújtá, halkán susogta: holnapra várom a választ.

VI.

Hasznos tudnivalók.

1. Hogyan készül a hectograph tinta?

Veszünk 20 krajczárért analin violettet (folyékony) és egy 8 cm. magaságu, 4 cm. átmérőjű üvegbe teszszük, melybe kevés cukorral vegyített forró vizet öntünk s a tinta kész. E tintával azután czikkeinket, s ha a tinta jól megszáradt a papíron, írott felével a hectograph anyagára terítjük. A papírt szép simára lenyomva, néhány perczig hagyjuk ott. Aztán leveszszük, az írott cikk most megfordítva a kocsonyás anyagon fog tündökölni. Most tiszta papírt helyezünk a kocsonyás anyagra, mire a papírt elvonjuk onnan, a papíron fog ragyogni iratunk. A használat után a kocsonyás anyag felületét hideg vízzel szivacsocsal lemossuk, s hűs helyre téve, rövid idő múlva használhatjuk.

2. Hogyan lehet a finom csipkéket tisztítani?

A finom tűlt, csipkét sat., finom hálósöveteket össze kell szépen hajtani henger módjára, azután egy tiszta fehér vászonzacskóba tenni s lekötni, a zacskót 24 órán át faolajba kell tenni, ha ez meg volt, készíts igen sűrű szappanvizet, s midőn az forr, vedd belé a zacskót, egy negyed óra múlva vedd ki s gondosan langyos, azután hideg vízben dörgöld ki, tedd végre kevés keményítő vízbe s vasald ki.

3. Hogy lehet a vásznan a pamutzállakat megismerni?

Márts egy száraz vászondarabot faolajba s nyomd ki aztán a felesleges olajat. A gyolepszállak átlátszók lesznek, a gyapotszállak pedig fehéren maradnak. Ekkor a szövédékben a gyapotszállakat meg is lehet számlálni.

4. Hogy lehet a himzendő szövetre állandó rajzokat tenni?

A himzés végett szövetekre rajzolt minták himzés alkalmával rendszeren úgy elmosódnak, eltörlődnek vagy szétmázoltatnak, hogy a himzők nem keveset boszankodnak e miatt. Tartóssá tenni a rajzot, úgy, hogy a munka befejezéseig ép és tökéletes maradjon, az által lehet, ha a mintázáshoz porkeveréket használunk, melyet átlukasztott papíron áthintünk a mintára s aztán meleg vasalóval levasalunk. Más eljárás szerint a mintákat nedves uton oldott gyantákkal készítjük és szintén megvasaljuk. Ezeket a mintázási módokat minden szövetre alkalmazhatni. Ha sötét alapra akarunk mintázni, következő port használunk: 1 rész finom kolofonium, 1 rész finom kopálgyanta és 4 rész legfinomabb ólomfehér igen jól összekevertetik. E port oly papírra hintjük, melyen a kívánt minta apró, de mégis oly lyukak alakjában van kiverve, hogy a por átessen rajtuk. A papir mintát lassan kiemelve, a rajzot meleg vassal átvasaljuk. A rajz munkaközben sem törlődik el. Fehér alapoknál az ólomfehér helyett bármely tetszésszerinti sötét színű port használhatni. Nedves uton való rajzolás czéljából sellak és kolofonium keveréket oldunk fel erős szeszben, s az oldatot ecsettel rakjuk szintén papírminta segítségével a szövetre. Ezután finom kréta vagy ólomfehér port s szükséghez képest valamely sötét port hintünk rá. Megszáradás után meleg vasalót huzunk rajta végig, czélszerű azonban a rajzot közönséges írópapirossal letakarni s ezen keresztül vasalni.

5. Hogy lehet vérfoltokat a padozatból kivenni?

Suroldasd föl a foltos helyet hígított kénsavval, azután tiszta vízzel s végre szodaviz vagy hamuzsir-úggal.

6. Hogy lehet a viaszhamisítást felismerni?

A viaszba gyakran stearint tesznek, hogy azt felismerd, oldj föl 1 rész viaszt 2 rész langban. Az oldatot vizsgáld meg kék lakmusz papírral, ha megvörösödik, akkor a viasz hamisított.

7. Hogy lehet a vajhamisítást megismerni?

Ha tudni akarjuk, hogy a vaj krétával vagy mésszel van e hamisítva, olvaszszuk azt föl, mire a mésszanyag, mint nehezebb a fenékre leülpedik. Ha a felolvasztott vajhoz valami savat adunk, az pezseg a szénsavas szesz által, mely belőle fölszáll. Ha azt akarjuk tudni, vajjon a vaj keményítő lisztet tartalmaz, össze kell azt dörzsölni iblanyvízzel egy mozsárban, s ha liszt van benne, az kék lesz, ha pedig nincs, narancssárga. Szoktak a vajba ólomcukrot is tenni, mely igen mérges; erre rá lehet ismerni, ha a vaj forró vízben felolvasztatik. A víz magába veszi az ólomcukrot s azt fel lehet ismerni a folyadékban, mi-helyt könkénegszeszt (Schwefelwasserstoffgas) teszünk hozzá, mert azonnal fekete ólomfénybe képződik. — Ha pedig a vaj marhafaggyut tartalmaz, akkor csak 65—70 C. foknál olvad fel, a kellemetlen faggyubűz is különösen érzik. — Ha pedig liszt van a vajban, rá lehet ismerni, ha a vaj tiszser nagyobb sulyu vízben fúzetik, mert a liszt pépalakban meglátszik. — Ha végre víz vagy tej van a vajban, arra rá lehet ismerni, ha a vaj lapos késpengével minden oldalról összenyomatik, mert az idegen folyadék lefoly.

8. Hogy lehet romlott vaját javítani?

Az avas vaját megjavíthatjuk, ha azt egy tálban kemény fakanállal előbb friss tejben, aztán vízben jól megdagasztjuk; ugyanezt lehet tenni friss méssz-vízben is.

9. Hogy lehet a zabot megtakarítani?

Ha jól akarsz gazdálkodni, daráld meg a zabot és keverj bele kevés szecskát; a zab adagot így igen meglehet takarítani.

10. Hogy lehet a dohos zabot javítani?

Keverj a zab közzé egy 24-ed rész porrá tört faszenet és hagyd ugy 2 hétig, azután szélrostan tisztítsd meg.

11. Hogy lehet a zsisziket és más rovarat a gabonából elűzni?

A gabona-padlást vagy magtárt dörzsöld be, mielőtt a gabonát leraknád, hagymával s azután a gabona közzé tégy ide s tova egy csomag friss szénát, mire a rovar és zsiszik soha sem fog elő jőni. Vagy vegyíts 1 rész anisolajat 2 rész marószalamiával (Aetzsammoniak) és ezen vegyítéssel kend be a gabona megforgatására használni szokott lapátot. Vagy állíts 2 tágszáju hordót fatalpakra, azután egy hordót kenj be kénnel, mint borhoz szokás s öntsd ebbe a gabonát, hengergesd meg jól most s aztán öntsd ki, a gabonát a kén átjárja s a zsiszik, valamint más rovar elpusztul; a kénzag pedig a gabonából elillan, ha azt tiszta helyre rakod.

W. Tibikarusz.

VII.

A havi eseményekből.

Ritka örömnapja volt október 28-án a magyar katolikus országnak: Főmagasságu és főtisztelendő Dr. Simor Ev. János hercegprímás bíbornok ur ö Eminentia 50 éves papi jubileuma alkalmából. Midőn minden igaz kath. érzi az örömet hazája legfőbb pásztorának örömnapján, mi sem tehetünk egyebet, mint buzgó imát rebegve a jótéteményekben gazdag főpapért s mondjuk: Az Ur Isten tartsa őt nekünk még sokáig, hogy rettentetlen öre legyen a kath. magyar Sionnak a sok Filiszteus ellen.

Ditróban jelen tanévtől kezdve külön hitoktatók működnek az összes nép- és polgári iskoláknál. Öröndes haladás bizony ez, a község vezérlő férfainak dicséretére válik; bár minden nagyobb községben kivethető volna ez.

A bécsi tanítók többsége a botbüntetésnek az iskolákban való behozatala mellett szavazott. Nem vagyunk barátja a gyermekkinzásnak, de azt kénytelenek vagyunk elismerni, hogy némely esetekben testbüntetés nélkül lehetetlen kívánt sikert elérni a nevelésterén; csupán egyszerű tudata is annak, hogy a botbüntetés ki van zárva az iskolákból: makaescsá, elbizakodottá, megátalkodottá teheti a megtársult keblű gyermeket a rossz követésében. Botbüntetés alatt természetesen egyszerű „virgácsózás“ értendő csak.

Ftdő és tudós Fonyó Pál kalocsai fitanítóképezdei tanár urat, a tanügy e kitünő apostolát, a kalocsai bíboros érsek ur a tekintélyes süködsi plébánia lelkipásztorává nevezte ki Szívüöl gratulálunk!

Haladás Csikmegyében. Tudomásunk szerint mozgalom indult meg az alsíki, felsíki és gyergyói tanítók között, hogy egy általános csikmegyei r. kath. tanítógyűlést egyesüljenek, mely abból állana, hogy a csikmegyei fióktanítógyűléssel évenként egyszer közösen tartanak gyűléseiket. Ha a községi és állami tanítók megtudják ezt tenni, miért lennének szétszaggatva a katolikusok? Több szem többet lát. Egyesített erővel több siker lesz elérhető minden tekintetben.

